

Dansk Skoleforening
for Sydslesvig e.V.

LÆREPLAN FOR FAGET

DANSK

Godkendt af styrelsen for Dansk Skoleforening for Sydslesvig den 5. juli 2018

Gældende fra skoleåret 2019-2020

2. udgave fra 1. juni 2019

INDHOLD

Indledning	4
Skolens opgave	4
Læreplanernes opbygning	5
Tværgående temaer	6
Fagformål	9
Introduktion	9
Opmærksomhedspunkter	11
Trinforløb for indskolingen	12
Kommunikation	12
Læsning	13
Fremstilling.....	15
Fortolkning	16
Trinforløb for 3.- 4. klassesettrin	18
Kommunikation	18
Læsning	19
Fremstilling	21
Fortolkning	22
Trinforløb for 5.-6. klassesettrin	24
Kommunikation	24
Læsning	25
Fremstilling	27
Fortolkning	28
Trinforløb for 7.-9. klassesettrin	30
Kommunikation	30
Læsning	31
Fremstilling.....	33
Fortolkning	34
Trinforløb for 10. klassesettrin	36
Kommunikation.....	36
Læsning	37
Fremstilling.....	38
Fortolkning	39
It og medier	41

Innovation og entreprenørskab.....	42
Kulturforståelse	43
Fagteamets overordnede plan.....	44
Evaluering	45
Obligatorisk evaluering: Prøver og prøvelignende bidrag	47
Specifikt for dansk	48
Ordforklaringer.....	50
Kilder	52
Bilag.....	53
Pejlemærker for god undervisning.....	54
Skoleforeningens skriftformer	55
Trykbogstaver	56
Trykbogstaver – skrivevej	57
Grundskrift	58
Grundskrift – skrivevej	59
Grundskrift – forbindelser	60
Grundskrift – forbindelser	61
De hyppigste ord på dansk	62
Mål for læsehastighed.....	68
Vejledende oversigt over teksters sværhedsgrad samt læseudvikling	68
Dansk litteraturs kanon samt kanontillæg.....	69
De vigtigste grammatiske betegnelser	70
Center for Pædagogiks læreplansgrupper	72

INDLEDNING

Dansk Skoleforening for Sydslesvigs læreplaner er gældende for 1.-10. klasse. Læreplanerne er bindende for undervisningen og opfylder de faglige krav, som stilles i de officielle slesvig-holstenske læreplaner for grundskolen 1.-4. klassesettrin og fællesskolen 5.-10. klassesettrin, men ligger ellers i form og indhold så tæt op ad de danske læreplaner – forenkledede Fælles Mål – som muligt. Læreplanerne for fagene knytter an til det pædagogiske arbejde, som dagtilbuddet ud fra pædagogiske læreplaner er forpligtet på. Læreplanerne er derfor også på tværs af fagene en ledetråd for skolens pædagogiske arbejde fra vuggestue til gymnasium ved Skoleforeningen.

SKOLENS OPGAVER

Læreplanerne er i overensstemmelse med Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.'s formålsparagraf¹ og skal sikre, at eleverne på de danske skoler tilegner sig viden om det danske mindretal i Sydslesvig og får mulighed for at vælge et eget tilhørsforhold til dette. Dansk Skoleforenings formålsparagraf og gældende lovgivning i vedtægterne beskriver endvidere visionen for vores skolevæsen og udstikker mål og idealer, som skal være ledende for skolens dagligdag:

- (1) Det er skolens opgave i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.
- (2) Skolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.
- (3) Skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk og tysk kultur og bidrage til forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og

pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele daglige liv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Det betyder, at skolen...

er et værdifuldt bidrag til barnets og den unges dannelse og derfor skal udvikle undervisnings- og læringsmiljøet, så det støtter eleverne i deres dannelsesproces. Dette gør skolen ved at give plads til forskellighed, hvor der aktivt skabes trivsel, læring og udvikling for alle børn og unge i skolen. Det er centralt for elevernes trivsel, alsidige udvikling og muligheder at opleve sig som værdifulde deltagere i sociale og faglige fællesskaber. Derfor skal skolens arbejde tilrettelægges på en måde, der tilgodeser mange forskellige behov og skaber deltagelsesmuligheder for alle. Et øget fokus på de enkeltes udfordringer og styrker er med til at fremme gensidig accept og respekt.

Børn og unge i Sydslesvig vokser op i en flersproget kontekst, hvor sproget i dagtilbud, skoler og fritidstilbud er dansk. På vestkysten spiller frisisk desuden en væsentlig rolle. Samtidig skal de dygtiggøres til at deltage i det tyske samfund og til at kunne begå sig i en globaliseret og digitaliseret verden. Målet er derfor at opnå så høj en sproglig kompetence som mulig, da sproget på mange måder er nøglen til den enkeltes læring. Derudover er det danske sprog også en særlig identitetsmarkør for barnet og den unge i det danske mindretal i Sydslesvig. Den sprogdidaktiske opgave er derfor central i alle fag.

Ud over tilegnelsen af faglige kompetencer skal undervisningen i alle fag således bidrage til, at eleverne udvikler personlige kompetencer samt overordnede lærings-, social- og sprogkompetencer. Den løbende udvikling af disse overordnede kompetencer gør det i stigende grad muligt for eleverne at planlægge, analysere og evaluere deres egne læringsprocesser.

Skolerne er dannelses- og uddannelsesinstitutioner for det danske mindretal i Sydslesvig og for de med mindretallet samarbejdende frisere. De danske skoler har deres forankring i nationale, kulturelle, miljøbevidste og demokratiske

1 Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. vedtaget af Fællesrådet den 24. februar 2011 § 3.

værdier. Skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk, tysk og frisisk kultur, ligesom den skal skabe rammer for, at eleverne kan udvikle nysgerrighed og forståelse for værdien af kulturel mangfoldighed, forståelse for vigtigheden af at tage ansvar for et bæredygtigt miljø samt aktivt medborgerskab. Sammen med mindretalsdimensionen, herunder forholdet mellem mindretal og flertal, er disse værdier og emner derfor tilgodeset i form af obligatoriske emner i fagene, ligesom de også indgår i de tværgående temaer, således at eleverne kan forholde sig til mindretalene i det dansk-tyske grænseland.

Undervisningen er det centrale sted...

hvor skolen omsætter sin dannelses- og uddannelsesopgave. Skolens undervisningsbegreb er meget bredt og går længere end den traditionelle opdeling i fag og lektioner. Den gode undervisning er overordnet den, som planlægges, gennemføres og evalueres af læreren i tæt samarbejde med teamet med udgangspunkt i en feedback- og evalueringskultur mellem elev og lærer. Den gode undervisning er endvidere varieret og differentieret i forhold til elevernes forskellige forudsætninger og erfaringsviden og er præget af en tydelig retning, struktur og forventninger. Se endvidere bilag 1 med Undervisningsministeriets 12 pejlemærker for god undervisning.

Frisisk på vestkysten

Skoleforeningen tilbyder frisiskaktiviteter under den frivillige undervisning på skolerne på vestkysten. For eleverne på Risum Skole/Risem Schölj gælder det, at de modtager undervisning, så dansk og frisisk er ligestillede sprog. Det betyder, at Skoleforeningens læreplaner for elever fra Risum Skole/Risem Schölj skal suppleres og reflekteres med mål for fagene.

LÆREPLANERNES OPBYGNING

Læreplanerne består af en beskrivelse af det enkelte fags formål, en kort introduktion til faget, en matrix over fagets kompetenceområder og kompetencemål med tilhørende uddybende beskrivelse samt vejledning for faget. Endvidere er der fire tværgående temaer: Sproglig udvikling, it og medier, innovation og entreprenørskab samt kulturforståelse.

Kompetencemål

Læreplanerne består af fagets centrale kompetenceområder,² der er ens for alle trinforløb, med tilhørende overordnede kompetencemål, der beskriver, hvad eleverne skal kunne på fagenes gældende trin. Kompetencemålene skal danne grundlag for lærerens planlægning af undervisningen samt dialog med skolens medarbejdere, forældre og elever om elevens læring.

De overordnede kompetencemål er bygget op af indtil seks **færdigheds- og vidensområder**.³ Færdigheds- og vidensområderne er konkrete mål, der beskriver de færdigheder og den viden, eleverne skal tilegne sig frem mod kompetencemålet. Færdigheds- og vidensområderne sikrer en systematik mellem det, eleverne skal kunne, og undervisningens indhold.

I lighed med de Forenklede Fælles Mål i Danmark gælder, at både kompetence-, færdigheds- og vidensmål er mål over middel. Det er således fælles mål for alle, men det forventes ikke, at alle elever opfylder målene til fulde. Hermed adskiller vores mål sig fra de slesvig-holstenske læreplaner, der opererer med mindstekrav til elevernes læring.

Målene er opstillet i **faser**, som tydeliggør den udvikling, eleverne skal igennem i trinforløbet i faget. Faserne er ikke knyttet til bestemte klasse-trin. Det er op til læreren at tilrettelægge undervisningen inden for et trinforløb.

Målene og undervisningen tilgodeser de forskellige kravniveauer i forhold til de afslutningsmuligheder, der er i fællesskolen. Alle elever skal dog uanset forventet afslutningsniveau undervises og vurderes på de tre taksonomiske niveauer: I reproduktion, II anvendelse og reorganisering og III vurdering, perspektivering og refleksion.⁴

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer, men skal samtidig også forholde sig til skolens og fagets overordnede formål.

2 I faget matematik består læreplanen af fagets centrale stofområder.

3 I faget tysk arbejdes med KMK-Bildungsstandards.

4 Begreberne kan variere lidt i de enkelte fag.

Opmærksomhedspunkter

I læreplanerne for dansk og matematik er der indført opmærksomhedspunkter inden for kerneområder. Det er områder, som er grundlæggende for, at eleverne kan følge med i alle fag.

Opmærksomhedspunkterne beskriver det forventede minimumskrav inden for målene, der er nødvendigt for, at eleven kan følge med i undervisningen. Hvis en elev ikke når det niveau, der er beskrevet i opmærksomhedspunktet, er læreren forpligtet til gå i dialog med skolelederen og skolens ressourcepersoner om, hvordan eleven kan hjælpes. Nogle af opmærksomhedspunkterne indgår i Dansk Skoleforening for Sydslesvigs Fælles Evaluering.

TVÆRGÅENDE TEMAER

Der er fire tværgående temaer i læreplanerne, som skal integreres i undervisningen: **sproglig udvikling, it og medier, innovation og entreprenørskab** samt **kulturforståelse**. Temaerne er indarbejdet i fagenes læreplaner.

Sproglig udvikling

Mål for sproglig udvikling er indarbejdet i målene for fagene og er uddybet i Mål for Sprog og Læsning. Sprogarbejdet i skolen tager udgangspunkt i de særlige sproglige forhold, som fx den flersprogede kontekst, som eleverne i mindretallets skolevæsen i Sydslesvig naturligt befinder sig i. Eleverne skal udvikle strategier til udvikling af begreber og ordforråd, så deres sprogkundskaber ikke bliver en hindring for den faglige læring. Det er grundlæggende for sprogarbejdet i hele skoleforløbet, at der tages udgangspunkt i de fire sprogfærdigheder: lytte, samtale, læse og skrive. Sprog skabes i mange sammenhænge, og for at styrke elevernes kommunikative kompetence inddrages og veksles der mellem de fire sprogfærdigheder i undervisningen.

It og medier

It- og mediekompetencer bliver stadig mere centrale i samfundet – og derfor også i skolen. Eleverne skal kunne anvende it og forstå medierne og deres indflydelse på samfundet for derigennem at opnå kompetence til at kunne reflektere over egen brug af de sociale medier og til at opnå egne og fælles mål gennem medierne.

It- og mediekompetencer og evnen til at ajourføre dem er således væsentlige forudsætninger for, at man som borger kan tage aktivt del i et medialiseret og digitaliseret samfund.

I undervisningsforløb, hvor it og medier indgår, skal eleverne opnå og anvende en række digitale kompetencer under hensyntagen til skolens it-mæssige rammebetingelser.

Eleverne kan i løbet af et undervisningsforløb indtage forskellige positioner. I det tværgående tema it og medier opereres der med fire positioner:

- eleven som kritisk undersøger
- eleven som analyserende modtager
- eleven som målrettet og kreativ producent
- eleven som ansvarlig deltager.

I praksis er der tale om flydende grænser, men de fire elevpositioner beskriver og afgrænser nogle særlige kendetegn for elevernes læreprocesser.

Innovation og entreprenørskab

I det tværgående tema innovation og entreprenørskab skal eleverne udvikle innovative og entreprenante kompetencer, så de kan anvende deres personlige, faglige og sociale ressourcer, uanset om de vil påvirke deres eget liv, deltage aktivt i samfundet eller starte aktiviteter eller virksomheder.

Innovation og entreprenørskab er orienteret mod varierede og praksisorienterede undervisningsformer. Innovation og entreprenørskab kan indgå som integrerede dele af fagundervisningens indhold og form eller udmøntes i procesorienterede undervisningsforløb, der er karakteriseret ved processen fra ide til handling og realisering samt elevernes arbejde med viden i praksis. Der er således fokus på elevernes kompetencer til at skabe, udvikle og handle samt evne til at organisere, kommunikere og samarbejde.

Målet er at motivere eleverne til at indgå i samfundet som aktive medborgere, iværksættere og innovative medarbejdere. Samtidig skal eleverne gives forudsætninger for at håndtere de udfordringer og udnytte de muligheder, der er forbundet med at være individ i en foranderlig verden.

Kulturforståelse

Kulturforståelse er et tværgående tema og den grundlæggende dannelseshorisont, som Skoleforeningens vedtægter forpligter vores dagtilbud og skoler på. Skolens almindelige virksomhed og omdrejningspunkt i mindretallets hverdagsliv danner det naturlige fundament for dette tværgående tema og byder på særlige muligheder.

Temaet kulturforståelse lægger vægt på at videreudvikle elevernes kulturelle viden, forståelse og bevidsthed i et fordomsfrit læringsrum. Eleverne skal gennem arbejde med temaet opnå reflekteret indsigt i deres egen og andres kulturelle baggrund og herved sættes i stand til at anvende et komplekst og dynamisk kulturbegreb.

Eleverne skal få mulighed for at reflektere over deres egen virkelighed i relation til deres omverden. Temaet skal stimulere elevernes interesse for og evne til at stille spørgsmål til det danske mindretals selvforståelse for at nå forståelse for kulturelle fællesskabers, herunder især kulturelle mindretals betydning og vilkår lokalt, regionalt og internationalt.

Det tværgående tema kulturforståelse skal således fremme elevernes alsidige udvikling samt forbedre deres kulturelle kompetencer på forskellige niveauer. Eleverne skal både udvikle forståelse for kulturel kompleksitet og lære at gå i fordomsfri interkulturel dialog med andre (interkulturel kompetence). Eleverne skal endvidere få indsigt i, at kulturer er bundet sammen relationelt, påvirker hinanden gensidigt og er i stand til at komplementere hinanden og skabe nye transkulturelle fællesskaber (transkulturel kompetence).

Det tværgående tema kulturforståelse tager udgangspunkt i den præmis, at eleverne i Sydslesvig

vokser op i en flerkulturel kontekst med en skolehverdag i et mindretal omgivet af en flertalskultur. Temaet skal klæde eleverne på til at udvikle et reflekteret kulturelt ståsted og forberede dem på at blive medborgere i det lokale samfund, de lever i, samt verdensborgere i en globaliseret virkelighed.

Nøglen til denne begrebshorisont er elevernes egen sydslesvigske dagligdag præget af først og fremmest dansk, tysk, frisisk, plattysk og i stigende grad også engelsk samt andre sprog og kulturer.

Det frisiske mindretal er ligesom det danske mindretal og tyske flertal en del af Sydslesvig. For at eleverne skal kunne begå sig i det omgivende samfund, skal de således også stifte bekendtskab med frisisk sprog og kultur samt det frisiske mindretals vilkår.

Der er fokus på elevernes nysgerrighed på egne rødder og forståelse for andres. Temaet skal sådan fremme elevernes kritisk-analytiske sans og styrke deres evner til at interagere i komplekse kulturelle sammenhænge samt udvikle deres kompetencer til at skabe, udvikle og handle med kulturel bevidsthed.

Det tværgående tema tager højde for den særlige situation i mindretallets skoler, der gør alle aktører i skolevæsenet til naturlige kulturambassadører. Elevernes løbende fordybelse i processer, der udvikler deres kulturforståelse, er centralt i alle fag og lægger sig op ad temaerne sproglig udvikling og innovation og entreprenørskab.

Det handler om at italesætte og perspektivere kulturdimensionen i alle fag.

Begrebsafklaring

Entreprenørskab: Entreprenørskab er, når der bliver handlet på muligheder og gode idéer, og disse bliver omsat til værdi for andre. Den værdi, der skabes, kan være af økonomisk, kulturel eller social art.⁴

Viden: omfatter både viden om et emne og forståelse, dvs., om man er i stand til at sætte sin viden i sammenhæng og forklare den for andre. Kan være både om teori og praksis.

Færdigheder: omfatter brug af tilegnet viden til at gøre eller udføre opgaver og opgaveløsning. Kan være praktiske, kognitive, kreative eller kommunikative færdigheder.

Kompetencer: omfatter evnen til at anvende viden og færdigheder (personligt, socialt og meto- disk) i en given kontekst og/eller ny sammenhæng samt reflektere over opgaveløsningen.

Trinforløb: Hele skoleforløbet 1.-10. klasse er inddelt i fem trinforløb: 1-2. kl., 3-4. kl., 5-6. kl. 7-9. kl. og 10 kl. eller 7.-10. kl. (musik og billedkunst 9.-10. kl.).

Faser: Færdigheds- og vidensområderne er opdelt i faser, der viser den faglige progression hen til at kunne opfylde kompetencemålet. Faserne svarer til antal klassestrin. Faserne behøver dog ikke at følge klassestrinnet, og man kan godt arbejde med mere en én fase af gangen.

Kompetenceområde	Kompetencemål	Faser		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Finde tekst		
		1.	Eleven vurderer relevansen af søgeresultater på søgeresultatsider	Eleven har viden om søgemetoder og læsestrategier
		2.	Eleven kan gennemføre en billed- og fuldtekstsøgning	Eleven har viden om teknikker til billed- og fuldtekstsøgning

4 Definition fra Fonden for Entrepreneørskab:

<http://www.fje-ye.dk/undervisning/videregaende-uddannelser/entrepreneorskab>

FAGFORMÅL

Eleverne skal i faget dansk fremme deres oplevelse og forståelse af sprog og kommunikation, litteratur og andre æstetiske tekster samt fagtekster som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet. Faget skal fremme elevernes bevidsthed om dansk kultur, sprog og sprogbrug samt deres æstetiske, etiske og historiske forståelse.

Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af det danske sprog, både mundtligt og skriftligt, og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i sprog og kommunikation, litteratur og andre æstetiske tekster samt fagtekster.

Stk. 3. Eleverne skal i faget dansk med udgangspunkt i deres eget kulturelle ståsted i Sydslesvig arbejde med stofområder, der belyser dansk kultur, sprog og sprogbrug, ligesom de skal have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab. Eleverne skal herved tilegne sig sproglige, kommunikative og kulturelle kompetencer, der gør dem i stand til at deltage aktivt og reflekteret som demokratiske borgere i et medialiseret og digitaliseret samfund.

INTRODUKTION

Faget dansk er et obligatorisk fag i Dansk Skoleforening for Sydslesvig fra 1. til 10. klasse og er opdelt i fem trinforløb: **indskolingen, 3.-4. klasse, 5.-6. klasse, 7.-9. klasse og 10. klasse.**

Den sprogdidaktiske opgave er vigtig, hvorfor der bl.a. arbejdes med ligheder og forskelle mellem dansk og tysk sprog gennem hele skoleforløbet.

For at faglige mål og fagligt indhold støtter og supplerer hinanden, er samarbejdet mellem fagene dansk og tysk af stor betydning.

Læreplanen i dansk omfatter fire kompetenceområder: **kommunikation, læsning, fremstilling og fortolkning.**

Disse fire kompetenceområder er alle i et vist omfang relateret til kommunikation mellem mennesker, hvor der er fokus på kommunikation som interaktion og på sproget som redskab. Arbejdet med sprog og sprogbrug er integreret i alle fire kompetenceområder.

De fire kompetenceområder **kommunikation, læsning, fremstilling og fortolkning** udgør særlige fokusområder i danskfaget, hvor der arbejdes med længerevarende processer. Disse tre områder fremhæver hver sit centrale aspekt af kommunikation: I læsning er der fokus på forståelse af tekst. I fremstilling er der fokus på produktion af tekst. I fortolkning er der fokus på dannelsesmæssige spørgsmål gennem arbejde med litteratur og andre teksttyper.

I målbeskrivelserne er kompetenceområderne opdelt i en række processer, som færdigheds- og vidensmålene er beskrevet under. I undervisningen vil man indimellem gennemløbe alle processerne, og andre gange vil man fokusere på en enkelt proces eller bevæge sig imellem to eller tre.

Læsning, skrivning og mundtlighed er parallelle processer, der udvikles i en sammenhængende progression. Arbejdet med kompetenceområderne læsning og fremstilling i dansk skal understøtte arbejdet med faglig læsning og fremstilling i de øvrige fag.

I dansk arbejdes med begrebet tekst. Tekst omfatter i denne sammenhæng både mono- og multimodale tekster, der er produceret både i skrift, tale, billede og lyd, fx film, hjemmesider, artikler, taler, fotos osv.

Der arbejdes med gensidigt supplerende måder at undersøge, forstå og anvende sproget på ved at læse, skrive, tale, lytte, producere multimodale tekster, undersøge og fortolke litteratur og andre æstetiske tekster samt ved at kommunikere med krop, stemme og sprog.

I undervisningen i dansk skal eleverne møde en bred vifte af tekster (se kriterier for tekstvalg i bilag). De skal bl.a. i indskoling, på mellemtrinnet og i udskoling stifte bekendtskab med dele af Dansk litteraturs kanon.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer. Læseplanen

beskriver undervisningens progression i fagets trinforløb og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning, hvor faglige aktiviteter og stof kombineres.

Opmærksomhedspunkter

Opmærksomhedspunkter er en beskrivelse af det forventede beherskelsesniveau af grundlæggende færdigheder (udvalgte mål), som er en forudsætning for, at eleverne kan få tilstrækkeligt udbytte af de efterfølgende klassetrin og alle fag.

Læreren skal være særligt opmærksom på, om eleverne opnår grundlæggende viden og færdigheder. Opmærksomhedspunkterne skal danne et naturligt grundlag for den løbende dialog mellem lærer og skoleledelse om, hvordan skolens samlede beredskab kan støtte op om elevernes læring fremadrettet med henblik på, at eleverne opnår grundlæggende viden og færdigheder.

Læs mere i vejledningen for faget dansk.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Læreren skal være særligt opmærksom på, om eleverne opnår grundlæggende viden og færdigheder.

Opmærksomhedspunkter er en beskrivelse af det forventede beherskelsesniveau af grundlæggende færdigheder (udvalgte mål), som er en forudsætning for, at eleverne kan få tilstrækkeligt udbytte af de efterfølgende klassetrin og alle fag (i matrixen markeret med gult udråbstegn).

Opmærksomhedspunkterne skal danne et naturligt grundlag for den løbende dialog mellem lærer og skoleledelse om, hvordan skolens samlede beredskab kan støtte op om elevernes læring fremadrettet med henblik på, at eleverne opnår grundlæggende viden og færdigheder.

Efter 2. kl.	<p>Eleven kan udtrykke sig forståeligt i et enkelt talesprog afpasset efter situation og samtalepartner <i>Kommunikation/Det talte sprog</i></p> <p>Eleven kan læse lydrette ord (fx to, bus, sofa), almindelige ikke lydrette ord på to stavelser (fx pige, komme) samt de 120 hyppigste ord <i>Læsning/Afkodning</i></p> <p>Eleven kan formulere sammenhængende tekster på mindst 3 linjer i en kendt teksttype <i>Fremstilling/Fremstilling</i></p> <p>Eleven kan stave til lydrette ord (fx ti, bil og kano) og almindelige ikke-lydrette ord (fx siger, døren) herunder en del af de 120 hyppigste ord. <i>Fremstilling/Korrektur</i></p>
Efter 4. kl.	<p>Eleven kan udtrykke sig i et sammenhængende talesprog afpasset efter situation og samtalepartner <i>Kommunikation/Det talte sprog</i></p> <p>Eleven kan læse i en passende hastighed med god forståelse samt en del af de 500 ord sikkert <i>Læsning/Afkodning</i></p> <p>Eleven kan formulere en sammenhængende tekst med en tydelig tekststruktur, fx en beretning eller beskrivelse af et velkendt fænomen, fx ting, person eller begivenhed <i>Fremstilling/Fremstilling</i></p> <p>Eleven kan sætte punktum, stave med udgangspunkt i ordenes betydningsdele samt stave en del af de 500 hyppigste ord sikkert. <i>Fremstilling/Korrektur</i></p>
Efter 6. kl.	<p>Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation og samtalepartner <i>Kommunikation/Det talte sprog</i></p> <p>Eleven kan læse i en passende hastighed med god forståelse samt de 500 hyppigste ord sikkert* <i>Læsning/Afkodning</i></p> <p>Eleven kan aktivt anvende ordforståelsesstrategier <i>Læsning/Sprogforståelse</i></p> <p>Eleven kan anvende afsnit, sætte komma og stave de 500 hyppigste ord sikkert. <i>Fremstilling/Korrektur</i></p>
Efter 9. kl.	<p>Eleven kan udtrykke sig i et klart og overvejende varieret talesprog afpasset efter situation og samtalepartner <i>Kommunikation/Det talte sprog</i></p> <p>Eleven kan læse i en passende hastighed med god forståelse <i>Læsning/Afkodning</i></p> <p>Eleven kan foretage basal korrektur på sprog, stavning og tegnsætning <i>Fremstilling/Korrektur</i></p>
10. kl.	<p>Eleven kan udtrykke sig i et klart og varieret talesprog afpasset efter situation og samtalepartner <i>Kommunikation/Det talte sprog</i></p>

Følgende er en uddybende beskrivelse af målene i fagets matrix – se særskilt bilag.

TRINFORLØB FOR INDSKOLINGEN

Allerede inden eleverne starter i 1. klasse, danner dagtilbuddenes evaluering af førskole-børnene grundlag for samtaler mellem pædagoger og lærere i den kommende 1. klasse. Denne samtale har til hensigt at lette overgangen fra børnehave til skole, at informere om børnenes udvikling, herunder deres sproglige udvikling, og at lokalisere børn med specifikke indlæringsvanskeligheder.

I første forløb bygges der videre på arbejdet med udvikling af elevernes sproglige kompetencer, som blev påbegyndt i førskolen (se MÅL FOR SPROG OG LÆSNING: *Dagtilbuddets førskole-gruppe*).

Den enkelte elev og eleverne i fællesskab arbejder med sproget i mange forskellige situationer ved at tale, lytte, skrive og læse samt udforske sproget og udvikle ordforrådet, både gennem direkte undervisning og gennem leg og eksperimenter. Deres selvtillid som sprogbrugere prioriteres i dette forløb højere end sproglig præcision.

Hovedvægten lægges på arbejdet med de elementære læse-, skrive- og stavfærdigheder, og eleverne skal derfor i den daglige undervisning indgå i skriftsproglige sammenhænge, hvor de lærer at læse og skrive. Direkte undervisning i bogstavernes lyde og deres forbindelser til ord

skal være et centralt element i arbejdet. Eleverne skal i arbejdet med at udvikle deres læsning og skrivning stifte bekendtskab med forskellige typer af tekster.

Teksterne kan tage udgangspunkt i såvel velkendte emner fra elevernes hverdag og erfaringsverden, som nye og hidtil ukendte emner. Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne har mulighed for at udforske sprog og tekster med henblik på at udvikle egne kompetencer på området, og de skal lære hensigtsmæssige elementære strategier, således at de bliver i stand til at læse teksterne selvstændigt og med brug af disse strategier. Læsning og skrivning er parallelle processer. Eleverne udvikler deres skrivefærdigheder ved også at læse og deres læsefærdigheder ved også at skrive.

I fagene dansk og tysk arbejdes der ofte med de samme indholdsmæssige elementer, så derfor er det hensigtsmæssigt, at dansk- og tysklæreren indgår i et pædagogisk og fagligt samarbejde.

For at give eleverne mulighed for større sammenlignelighed i sprogfagene skal også de latinske grammatiske betegnelser anvendes i alle fag. Det gælder allerede fra den første grammatikundervisning (se bilag).

KOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **kommunikation** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Det talte sprog** fokuserer på talesprog, artikulation, ordforråd og sprogtilegnelsesstrategier.
- **Dialog** fokuserer på turtagning og enkle samtaleformer.
- **Krop og drama** fokuserer på, hvordan man bruger kropssprog.
- **IT og kommunikation** fokuserer på, hvordan man kommunikerer digitalt.
- **Sprog og kultur** fokuserer på dansk sprog og kultur.
- **Sproglig bevidsthed** fokuserer på brug af sproget.

Det talte sprog

Eleverne skal lære at bruge det danske sprog, så de bliver i stand til at udtrykke sig forståeligt og sammenhængende i nære hverdagssituationer.

Undervisningen skal fokusere på det danske sprogs artikulation, intonation og prosodi gennem leg med sproget, fx rim og remser, så eleverne bliver fortrolige med dansk artikulation.

Undervisningen skal endvidere fokusere på at skærpe elevernes opmærksomhed på at tilegne sig nye ord og anvende sprogtilegnelsesstrategier, så de anvender risikostراتيجier, når de mangler ord eller har svært ved at udtrykke sig.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan udtrykke sig forståeligt i et enkelt talesprog afpasset efter situation og samtalepartner.

Dialog

Eleverne skal lære at tage ordet og give plads til andre.

Undervisningen skal fokusere på udvikling af samtaleformer, der passer til situationen.

Krop og drama

Eleverne skal lære, at kroppen kan udtrykke stemning, mening og forståelse.

Undervisningen skal styrke elevernes bevidsthed om eget og andres kropssprog, fx ved at eksperimentere med enkle dramatiske udtryk; at hæve

og sænke stemmen, at se glad og vred ud og ved at deltage i rollelege og rollespil.

IT og kommunikation

Eleverne skal lære at kommunikere digitalt og være bevidste om både afsender- og modtagersituationen.

Undervisningen skal give eleverne erfaringer med at bruge enkle digitale kommunikationsformer – både som afsendere og modtagere. De skal fx vide, at det kan være svært at afgøre, om noget skal opfattes for sjov eller for alvor, når man ikke kan se den andens udtryk.

Sprog og kultur

Eleverne skal lære, at danske børnesange og sanglege er et udtryk for dansk kultur. De skal lære, at dansk kan tales og udtales på forskellige måder.

Undervisningen skal give eleverne oplevelser med og indsigt i dansk børnekultur, og hvordan dansk kan tales på mange måder, fx at ord siges forskelligt i dialekter.

Sproglig bevidsthed

Eleverne skal lære at undersøge, iagttage og afprøve sprogbrug og blive opmærksomme på, hvordan sprog virker i forskellige situationer.

Undervisningen skal fokusere på at skærpe elevernes opmærksomhed på, at situationen er med til at bestemme valg af ord, tiltaleformer og stil.

LÆSNING

Kompetenceområdet **læsning** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Finde tekst** fokuserer på valg af tekster til elevernes læsning og på enkel søgning på nettet.
- **Forberedelse** fokuserer på, hvordan eleverne kan forberedes på afkodningen af tekstens ord og på tekstens emne.
- **Afkodning** fokuserer på elevernes sikkerhed i at genkende og afkode ord.
- **Sprogforståelse** fokuserer på elevernes forståelse af ord og udtryk i både tekst og tale.
- **Tekstforståelse** fokuserer på elevernes forståelse af tekster til klassetrinnet.
- **Sammenhæng** fokuserer på elevernes bevidsthed om forholdet mellem egne erfaringer og tekstens indhold.

Finde tekst

Eleverne skal lære at finde passende tekster på baggrund af undervisningens indhold, elevernes læsefærdigheder og læseinteresser. Eleverne skal også lære at navigere hensigtsmæssigt på alderstilpassede hjemmesider, så de bliver i stand til målrettet at søge relevante informationer, fortællinger o.a.

Undervisningen skal tilrettelægges, så det i starten ofte er læreren, der vælger passende tekster til elevernes læsning.

Forberedelse

Eleverne skal lære at spore sig ind på et emne og gøre sig forestillinger om, hvad en tekst handler om ud fra samtaler om billeder, overskrifter, forside, elevernes egen viden og erfaringer med emnet. Eleverne skal lære at forberede læsningen ved at bruge enkle førlæsestrategier og udtrykke sig om deres forventninger til teksten.

Undervisningen skal fokusere på forståelse af indholdet og forberedelse af afkodningen og forståelsen af ordene. Undervisningen skal fokusere på enkle førlæsestrategier, som fx at se på forsiden og bogens billeder og opstille spørgsmål til, hvad teksten skal bidrage med i relation til elevens formål med at skulle læse teksten. Afkodningen kan bl.a. forberedes ved fremhævelse af nye bogstavlyde i en række ord, som følger samme mønster som ord i teksten. Tilsvarende kan ord, som eleverne vanskeligt kan læse på egen hånd, fremhæves og gennemgås.

Afkodning

Eleverne skal både lære bogstavernes standardudtaler med henblik på at kunne tilegne sig ord som helheder og undtagelserne fra bogstavernes standardudtaler uden at blive ortografisk helt usikre. Efterhånden skal eleverne derfor også lære bogstavernes mest almindelige kontekstbetingede udtaler.

Undervisningen skal derfor have direkte fokus på at lære eleverne sammenhænge mellem bogstav og lyd i ordlæsningen. Et godt pejlemærke er, at eleverne efterhånden kan læse og forstå lette tekster for klassetrinnet højt med 95 %'s rigtighed.

Desuden skal eleverne lære at læse de 120 hyppigste ord sikkert efter ordbilledmetoden.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan læse lydrette ord (fx to, bus og sofa), almindelige ikke-lydrette ord på to stavelser (fx pige og komme) samt de 120 hyppigste ord (se bilag).

Sprogforståelse

Eleverne skal lære at indgå i aktiviteter, hvor de helt specifikt undersøger ords betydning i den måde, teksten beskriver personer, steder eller fænomener på. Eleverne skal derfor arbejde med begreber som synonymer, antonymer, homonymer, positiv og negativ ladning af ord og associationer til ord (medbetydning).

Undervisningen skal have fokus på elevernes forståelse af ord og udtryk. Det gælder både de ord og udtryk, de møder i teksterne og de ord og udtryk, som indgår i opgaveformuleringer og instruktioner, som fx øverst på siden, på linjen, en sætning, menuen. Det vil ofte være læreren, der opfordrer eleverne til at overveje, om de forstår de ord og faste vendinger, de hører eller læser, og til at drage sammenligninger med tyske ord og udtryk. Efterhånden skal eleverne selv kunne stoppe op og tænke over ords betydning eller spørge til dem.

Tekstforståelse

Eleverne skal lære at bruge deres baggrundsviden for at supplere eller udbygge tekstens informationer til at skabe sammenhængende forståelse. Eleverne skal lære både fortællende og informerende teksters struktur. Eleverne skal lære at navigere i multimodale tekster.

Tekstforståelsen kan støttes af enkle skabeloner og grafiske modeller af teksters opbygning. Elevernes baggrundsviden aktiveres fx ved, at tekstens ordlyd sammenlignes med elevernes forståelse.

Sammenhæng

Eleverne skal lære at sammenholde teksters emne og udsagn med deres egen viden, holdninger og erfaringer og reflektere over dette.

Undervisningen skal fokusere på elevernes udbytte af teksten, deres oplevelse og opfattelse af teksten.

I undervisningen skal der arbejdes med formulering og mulige besvarelser af refleksionsspørgsmål, således at eleverne kan argumentere for, hvorfor de undrer sig over teksten, eller hvorfor de godt kan lide den.

FREMSTILLING

Kompetenceområdet **fremstilling** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Håndskrift og layout** fokuserer på at skrive i hånden og på tastatur.
- **Forberedelse** fokuserer på at få idéer til indhold og form i teksten.
- **Fremstilling** fokuserer på at producere tekster.
- **Respons** fokuserer på at give konstruktiv respons på hinandens produkter.
- **Korrektur** fokuserer på at gøre teksterne klar til modtagerne.
- **Præsentation og evaluering** fokuserer på at fremlægge en tekst for andre og vurdere proces og produkt.

Håndskrift og layout

Eleverne skal lære at skrive ubesværet og letlæseligt såvel i hånden som på tastatur.

Undervisningen i håndskrivning skal fokusere på, at eleverne opøver sikkerhed i udformning af bogstaver og ord, dels for at eleverne ikke trættes under skrivningen, dels for at andre skal kunne læse det skrevne. Bogstavernes grundformer introduceres med trykskriftens små og store bogstaver, herunder ligheder og forskelle til tyske bogstaver. Herefter indføres Skoleforeningens obligatoriske grundskrift, den sammenbundne skrift, i samarbejde med faget tysk. Undervisningen fokuserer på gode greb om skriveredskaber samt valg af hensigtsmæssige skriveredskaber til en given opgave.

Undervisningen i skrivning på tastatur skal fokusere på anvendelse af enkel funktioner i tekstbehandling, således at eleverne kan redigere egne tekster fx ændre linjeafstand, teksttype og -størrelse samt anvende fx billeder eller lyd i teksten.

Forberedelse

Eleverne skal lære at bruge enkle skabeloner som fx mindmap til at få struktur på tanker og idéer. Eleverne skal kunne gøre sig forestillinger om både indhold og form i den tekst, de skal til at gå i gang med. De skal tage hensyn til mod-

tageren under arbejdet, så tekstens budskab præsenteres bedst muligt.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes undren, nysgerrighed, idéer og tanker enten i relation til deres egne og fælles oplevelser eller i relation til nyt fagligt indhold. Eleverne skal forberede sig på fremstillingen ved at samtale om både indhold og form i produktet.

Fremstilling

Eleverne skal lære at udarbejde både fortællende tekster og fagtekster. De skal kunne udtrykke sig via skrevet tekst, billeder og/eller lyd.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne i starten skal kunne udforme mindre tekster, men efterhånden skal de kunne udtrykke sig i længere og mere sammenhængende tekster. Teksterne kan både tage udgangspunkt i elevernes fantasi, oplevelser og erfaringer og i nyt fagligt indhold.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan formulere sammenhængende tekster på mindst 3 linjer i en kendt teksttype.

Respons

Eleverne skal lære, at såvel form som indhold i alle tekster kan gøres bedre. De skal lære hen-

sigtsmæssige former at give respons til andre på, og de skal lære at handle i forhold til denne.

Undervisningen skal fokusere på at udvikle hensigtsmæssig sprogbrug og bruge skabeloner, som fx en handlingsbro, som grundlag for at kunne give og modtage konstruktiv respons på de producerede tekster.

Korrektur

Eleverne skal lære at korrigere egen tekst, inden andre skal præsenteres for teksten. De skal lære at læse eller se egne tekster med modtagerens øjne med henblik på at sikre, at indhold og budskab fremstår klart. Derfor sættes der i undervisningen fokus på bl.a. punktum, spørgsmålstegn og udråbstegn, som introduceres, da disse deler teksten op i meningskabende enheder, så teksten er lettere at forstå.

Eleverne skal kunne bruge opslagsværker som fx ordbank, vægordbøger og skrivestøtteværktøjer.

Undervisningen skal have fokus på identifikation af hyppigt forekommende fejltyper. Det kan fx være ofte forekommende stavefejl eller uhenigtsmæssige formuleringer. Det kan også være ulogisk klipning af film eller uhensigtsmæssig lyd-kulisse til præsentation. I undervisningen inddrages opslagsværker med henblik på, at eleverne bliver stadigt mere selvhjulpne.

Eleverne skal lære at stave til lydrette og almindelige ikke-lydrette ord samt en del af de 120 hyppigste ord på dansk.

Eleverne skal introduceres for de tre ordklasser substantiver, verber og adjektiver og deres definitioner.

Undervisningen skal fokusere på ord i kontekst. Der trækkes tråde til elevens viden om ordklasser fra tysk.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan stave til lydrette ord (fx ti, bil og kano) og almindelige ikke-lydrette ord (fx siger, døren) herunder en del af de 120 hyppigste ord (se bilag).

Præsentation og evaluering

Eleverne skal lære at præsentere deres produkter på forskellige måder – alene eller sammen med andre. De skal kunne samtale om hinandens præsentationer og gennemgå og forholde sig til den proces, de har været igennem for at fremstille et produkt.

Undervisningen skal fokusere på og tage udgangspunkt i forskellige præsentationsformer som fx oplæsning af egen tekst, mundtlig fortælling, fremvisning af plancher og digitale præsentationer.

FORTOLKNING

Kompetenceområdet **fortolkning** består af fem færdigheds- og vidensområder:

- **Oplevelse og indlevelse** fokuserer på poetisk sprogbrug og fortællende strukturer.
- **Undersøgelse** fokuserer på virkemidler i tekster.
- **Fortolkning** fokuserer på at kunne bestemme og fortolke hovedindholdet.
- **Vurdering** fokuserer på tekstens tema.
- **Perspektivering** fokuserer på at sætte tekster i forhold til eget og andres liv.

Oplevelse og indlevelse

Eleverne skal lære om poetisk sprogbrug og billedsprog, og de skal lære, at tekster har struktur.

Undervisningen skal fokusere på arbejdet med poetisk sprog gennem rim og remser, sange, fortællinger, eventyr, billedbøger m.v. I undervis-

ningen skal eleverne møde en mangfoldighed af forskellige teksttyper, så deres nysgerrighed over for sprog, billeder og lyde vækkes.

Undersøgelse

Eleverne skal lære at rette opmærksomhed mod de centrale træk ved tekster som fx sproglige,

lydlige eller billedlige virkemidler og tekstens tema, genre, forløb og personskildring.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes umiddelbare opdagelser og oplevelser af teksten, som genlæses med henblik på at identificere centrale elementer.

Fortolkning

Eleverne skal lære, hvad teksten drejer sig om, fx ved at bestemme tekstens tema og udsagn, og de skal lære at finde træk i teksten, som kan begrunde dette.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at deltage i samtaler om de træk, de har fundet i undersøgelsen af teksten.

Vurdering

Eleverne skal lære at give udtryk for og begrunde egen oplevelse af at læse/se en tekst.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne finder begrundelser i teksterne for deres udsagn og oplevelser og identificerer typiske temaer som følelser, køn og venskab.

Perspektivering

Eleverne skal lære, at tekster kan give indblik i egne og andres situationer, følelser og tanker.

Undervisningen skal fokusere på måder at sammenholde informationer og oplevelser.

TRINFORLØB FOR 3.- 4. KLASSETRIN

Hvor fokus i det første trinforløb primært var rettet mod at lære eleverne at læse og skrive, er fokus i andet trinforløb rettet mod, at eleverne skal læse og skrive for at lære. Her begynder eleverne i stadig større grad at handle fagligt ved at arbejde undersøgende med sprog og tekster, og teksterne bliver i højere grad multimodale.

Eleverne skal efterhånden kunne læse lette tekster flydende med umiddelbar genkendelse af mange ord, og de skal få mere og mere fokus på at læse for at få gode oplevelser og for at få faglig viden. Læsning bliver efterhånden også den væsentligste kilde til forståelse af nye ord, begreber og virkemidler i tekster. Eleverne skal

skrive tekster på baggrund af indholdet i læste, set og hørte tekster, som kan inspirere og kvalificere deres egne fremstillinger.

Eleverne skal lære at fortolke litteratur og formidle og kommunikere viden og budskaber i både formelle og uformelle situationer. Eleverne skal opnå praktisk færdighed med sprog og tekster gennem undervisning, oplevelse, udforskning og erfaring, og de skal i stadig højere grad kunne give udtryk for egne tanker, følelser, oplevelser og viden.

KOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **kommunikation** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Det talte sprog** fokuserer på talesprog, artikulation, ordforråd i faglige sammenhænge og sprogtilegnelsesstrategier.
- **Dialog** fokuserer på at kunne indgå i samtaler med flere personer.
- **Krop og drama** fokuserer på at forstå og udtrykke sig via kropssprog.
- **IT og kommunikation** fokuserer på de etiske aspekter ved digital kommunikation.
- **Sprog og kultur** fokuserer på forskelle og ligheder i sprog og kultur i Sydslesvig og Danmark.
- **Sproglig bevidsthed** fokuserer på, hvordan sprog fra forskellige lande påvirker hinanden, og hvordan en kommunikation foregår.

Det talte sprog

Eleverne skal lære at bruge det danske sprog, så de kan udtrykke sig sammenhængende, klart og tydeligt med præcis artikulation og et elementært før-fagligt og fagligt ordforråd.

Undervisningen skal fokusere på at skærpe elevernes opmærksomhed på, at de udtrykker sig klart og tydeligt, når de fx er i dialog, og når de anvender hverdagsprog og faglige begreber.

Undervisningen skal endvidere fokusere på at lære eleverne sprogtilegnelsesstrategier, så de lærer at tilegne sig nye ord i faglige sammenhænge. Undervisningen skal også lægge op til samtale om anvendelse af risikostrategier, som kan hjælpe eleverne til at udtrykke sig mundtligt.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan udtrykke sig i et forståeligt og sammenhængende talesprog afpasset efter situation og samtalepartner.

Dialog

Eleverne skal lære at indgå i dialog med andre om faglige spørgsmål. De skal lære at forholde sig til et emne, begrunde egne synspunkter og prøve at forstå andres.

Undervisningen skal præges af eksemplariske samtaleformer, hvor der lægges vægt på at overholde etiske regler, så alle kan og tør komme til orde.

Krop og drama

Eleverne skal lære, hvordan deres egen og andres stemmeføring og krop kommunikerer samtidig med det mundtlige udsagn.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at eksperimentere med kropssproget med henblik på både at opnå større bevidsthed om egen fremtrædelsesform og blive mere sikker i at aflæse andres signaler. Dramatisering af tekster kan understøtte dette samtidig med, at det understøtter elevernes tolkning af teksterne.

It og kommunikation

Eleverne skal lære en hensigtsmæssig digital adfærd.

Undervisningen skal tydeliggøre regler for hensigtsmæssig adfærd på nettet, på mobiltelefonen og andre digitale medier. Eleverne skal blive bevidste om, hvem de kommunikerer med, hvordan de fremstiller sig selv og om, at al færden bliver registreret.

Sprog og kultur

Eleverne skal lære at undersøge forskelle og ligheder både i eget og andres sprog og sproglige baggrund, samt undersøge dansk børnekultur og danske børnetraditioner i forhold til egen børnekultur og egne traditioner.

Undervisningen skal fokusere på sprog og sproglige baggrunde (dialekter, etnolekter og sociolekter) i de tekster med lyd, som eleverne arbejder med i undervisningen som fx tv, film og hjemmesider. Elevernes indblik i sprog og sproglige baggrunde styrkes via samtaler om forskelle og ligheder i eget og andres sprog.

Eleverne skal møde eksempler på dansk børnekultur fx på hjemmesider, i film og i andre tekster, som kan danne grundlag for samtale om forskelle og ligheder i forhold til egen hverdag. Valg af billedmateriale og andre tekster skal foretages på basis af disses kulturbærende betydning.

Sproglig bevidsthed

Eleverne skal lære om sprogets historie og om kommunikationsmodeller.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at undersøge og iagttage, hvordan dansk er forbundet med de sprog, de kender, fx tysk og engelsk eller andre sprog, der er til stede i klassen.

Undervisningen skal også give eleverne mulighed for at undersøge, iagttage og analysere kommunikationssituationer, de selv indgår i. Det kan være situationer i hjemmet, i skolen, på nettet eller i medierne.

LÆSNING

Kompetenceområdet **læsning** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Finde tekst** fokuserer på at formulere søgeord og søgespørgsmål.
- **Forberedelse** fokuserer på elevernes overblik over egen viden og formulering af læseformål.
- **Afkodning** fokuserer på læsning af sammensatte og bøjede ord og på den flydende læsning.
- **Sprogforståelse** fokuserer på brug af ordbøger og opslagsværker og bevidsthed om over- og underbegreber.
- **Tekstforståelse** fokuserer på udvikling af hensigtsmæssige læseforståelsesstrategier og af opmærksomhed på de elementer, som skaber sammenhæng i teksten.
- **Sammenhæng** fokuserer på teksternes budskab og på elevernes gengivelse af deres forestilling om teksten.

Finde tekst

Eleverne skal lære at bruge søgeord og søgespørgsmål og herigennem finde frem til de bøger og hjemmesider, hvor de kan finde deres

stof, og de skal lære at lægge mærke til, hvilken kilde en given tekst stammer fra.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i, at eleverne stadig skal have vejledning i at finde

tekster, som passer både til undervisningens formål, læseformålet, deres læsekompetencer og interesser, men samtidig skal den lægge op til, at eleverne skal blive stadig mere selvhjulpne. Undervisningen skal også udvikle elevernes opmærksomhed på kritisk vurdering af kilder.

Forberedelse

Eleverne skal lære at anvende skabeloner for at ordne deres viden. De skal kunne skelne mellem forskellige formål med at læse, og de skal lære at opsøge forhåndsviden om et emne og betydningen af nøgleord.

Undervisningen skal tydeliggøre, at før man går i gang med at læse, skal det overvejes, hvilket formål der er med at læse den konkrete tekst. De kan anvende redskaber som mindmaps eller lignende, der på en overskuelig måde hjælper dem med at ordne deres viden fx i overordnede, sideordnede og underordnede delemner.

Afkodning

Eleverne skal lære at genkende hyppige stavelser og almindelige morfemer i ord; både rodmorfer, aflednings- og bøjningsmorfer.

Undervisningen skal understøtte elevernes læsning af morfologisk komplekse ord. Denne udvikling kan understøttes af direkte arbejde med ords betydningselementer (morfer) til gavn for både læsning, stavning og skriftlig fremstilling.

Eleverne skal lære at læse en del af de 500 hyppigste ord på dansk (se bilag).

Undervisningen skal fokusere på de hyppigste ord i sætnings- eller tekstkontekst, så forståelsen sikres.

Et godt pejlemærke er, at eleverne efterhånden kan stillelæse lette skønlitterære tekster for aldersgruppen med 90-120 ord pr. minut.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan læse i en passende hastighed med god forståelse samt en del af de 500 hyppigste ord sikkert (se bilag).

Sprogforståelse

Eleverne skal lære at reflektere over ord,

begreber og faste vendingers betydning, og de skal lære at finde oplysninger om, hvad nye ord betyder. Eleverne skal kunne skelne mellem under- og overbegreber.

Undervisningen skal fokusere på at skærpe elevernes opmærksomhed på, om de kender eller ikke kender ords betydning. Undervisningen skal understøtte eleverne i at drage sammenligninger med tyske ord og udtryk og lære eleverne at bruge ordstrategier herunder at søge i enkle trykte og digitale opslagsværker, fx i arbejdet med homonymer.

Undervisningen skal tydeliggøre for eleverne, at de kan anvende deres viden om fx overbegreber og underbegreber (som fx schæfer – hund – dyr) til at forstå og forklare, hvad nye fagord betyder, og hvordan fagord og begreber kan ordnes i kategorier.

Tekstforståelse

Eleverne skal lære at arbejde med forskellige læseforståelsesstrategier for bevidst og målrettet at overvåge og styre læsningen. De skal kunne finde og udnytte signaler i teksten, der angiver, hvordan indholdet hænger sammen på tværs af sætninger (tekstbånd).

Undervisningen skal fokusere på at skærpe elevernes opmærksomhed på egen læseforståelse, således at de i stigende grad bliver i stand til at forbinde tekstens informationer med deres egen viden (inferens).

I undervisningen kan eleverne fx genlæse et afsnit, finde og forstå vanskelige nøgleord og derved udvikle hensigtsmæssige arbejdsformer med henblik på at justere egne forestillingsbilleder eller revidere forhåndsviden.

Sammenhæng

Eleverne skal lære at vurdere, hvordan en given tekst søger at påvirke læseren.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for via tekst, tale eller visualisering at drøfte fortolkninger af tekstens indhold og det formål eller budskab, den har. Eleverne kan fx bruge visualiseringsredskaber som foto, tegning, tegneserie eller korte film til at give udtryk for fortolkninger.

FREMSTILLING

Kompetenceområdet **fremstilling** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Håndskrift og layout** fokuserer på at skrive og layoute tekst såvel i hånden som på tastatur.
- **Forberedelse** fokuserer på at få idéer og planlægge fremstillingen af en tekst.
- **Fremstilling** fokuserer på at udarbejde tekster i forskellige genrer.
- **Respons** fokuserer på at give respons og modtage respons på genre, struktur og formål.
- **Korrektur** fokuserer på at kunne foretage korrektur på stavning og tegnsætning.
- **Præsentation og evaluering** fokuserer på mundtlig fremlæggelse og vurdering af produkter.

Håndskrift og layout

Eleverne skal fortsat udvikle en letlæselig sammenbunden håndskrift, Skoleforeningens obligatoriske grundskrift.

Undervisningen skal fokusere på systematiske indøvelser af sammenbinding samt stabilisering og automatisering af en hensigtsmæssig skriveteknik: greb, bevægelser, arbejdsstilling og brug af skriveredskaber.

Eleverne skal lære ubesværet at skrive på tastatur og tilpasse layout til tekstens indhold og genre.

Ved skrivning på tastatur skal eleverne vejledes i brug af tekstbehandlingsfunktioner og hensigtsmæssige valg af typografi og layout, så tekstens indhold og genre understøttes bedst muligt.

Forberedelse

Eleverne skal lære at udvikle idéer, planlægge og udarbejde udkast til fremstilling af en tekst med udgangspunkt i givne kvalitetskriterier til denne produktion.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at udvikle metoder til at indsamle viden, formulere udkast og efterspørge respons under hensyntagen til, hvordan produktet til sin tid skal præsenteres. Det er således nødvendigt at opstille relevante kvalitetskriterier, inden selve tekstproduktionen starter. Relevante kriterier kunne fx være tydelig opdeling i start, midte og slutning, eller det kunne være, at der skal indgå mindst én faktaboks i teksten.

Fremstilling

Eleverne skal lære at skabe sammenhængende multimodale tekster.

Undervisningen skal have fokus på beskrivende fremstillingsformer, fx beskrivelser af et fysisk miljø, et billede, en person eller et dyr, og berettende fremstillingsformer, fx beretning om begivenheder, egne oplevelser, fortidige hændelser. Undervisningen skal også give eleverne muligheder for at eksperimentere med sprog og kombinationen af forskellige modaliteter. Fremstillingen af tekster skal støttes fx gennem brug af modeltekster, fællesskrivning på klassen, brug af skabeloner og samskrivning.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan formulere en sammenhængende tekst med en tydelig tekststruktur, fx en beretning eller beskrivelse af et velkendt fænomen, fx ting, person eller begivenhed.

Respons

Eleverne skal lære at give konstruktiv respons på hinandens tekster, især med fokus på at skabe sammenhæng mellem de enkelte dele i teksten.

Undervisningen tager udgangspunkt i sammenhængen mellem genre og struktur. Der skal således dels fokuseres på tekstens komposition, dels på hvordan der skabes sammenhæng mellem de enkelte dele i teksten. Opmærksomheden rettes fx på brug af forbinderord, sætningskobling og overskrift. Responsen skal også gives i forhold til, om sprog og afsender-/modtagerforhold passer til hinanden.

Korrektur

Eleverne skal kunne opdele teksten i afsnit og anvende punktum, spørgsmålstegn og udråbstegn. De skal arbejde med stavestrategier og kunne anvende det morfematiske princip, når de staver ord. Eleverne skal lære at stave en del af de 500 hyppigste ord på dansk (se bilag).

Undervisningen skal fokusere på de hyppigste ord i sætnings- eller tekstkontekst.

Elevernes opmærksomhed skal endvidere henledes på, hvordan opdeling i afsnit og tegnsætning kan understøtte tekstens budskab. I arbejdet med korrektur inddrages opslagsværker, skrivestøtte- og opslagsteknologier med henblik på at gøre eleverne stadig mere selvhjulpne.

Undervisningen i retstavning skal tage udgangspunkt i det morfematiske princip (ordenes betydningsdele), således at eleverne kan bruge dette, når de skal skrive eller korrigere deres tekster.

Undervisningen i tegnsætning skal fokusere på anvendelsen af punktum, spørgsmålstegn og udråbstegn. I slutningen af forløbet skal eleverne introduceres for komma (med startkomma) og i den forbindelse lære enkel sætningsanalyse: verballed og subjekt.

Undervisningen skal fokusere på følgende ordklasser og deres bøjning: substantiver, verber, adjektiver samt korrekt brug af de mest anvendte præpositioner.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan sætte punktum, stave med udgangspunkt i ordenes betydningsdele samt stave en del af de 500 hyppigste ord sikkert (se bilag).

Præsentation og evaluering

Eleverne skal lære at fremlægge deres tekster for andre og lytte til andres fremlæggelser. De skal endvidere lære at evaluere såvel produkt som proces ud fra givne kriterier.

FORTOLKNING

Kompetenceområdet **fortolkning** omfatter fem færdigheds- og vidensområder:

- **Oplevelse og indlevelse** fokuserer på at leve sig ind i en tekst.
- **Undersøgelse** fokuserer på at forstå brugen af virkemidler i tekster bl.a. til beskrivelse af personer.
- **Fortolkning** fokuserer på at kunne argumentere for forståelse af teksten.
- **Vurdering** fokuserer på at vurdere indhold og kvalitet i teksten.
- **Perspektivering** fokuserer på at forstå teksten i forhold dens samtid og forfatter.

Oplevelse og indlevelse

Eleverne skal lære at danne sig forestillinger om tekstens univers.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes umiddelbare oplevelse af hele eller dele af teksten. I tale, skrift eller billede skal de udtrykke, hvad den handler om, hvor og hvornår den foregår, og hvilke stemninger der er på færde. Dramatisering af tekster gennem oplæsning og tegning understøtter elevernes forståelse og oplevelse.

Undersøgelse

Eleverne skal lære at afdække virkemidler i en tekst bl.a. med henblik på at kunne vurdere, hvordan personer er skildret.

Undervisningen skal fokusere på sproglige virkemidler, farvevalg i billeder, rim og rytme, klip og perspektiv, med henblik på at elevernes bevidsthed om virkemidler skærpes. Herunder ikke mindst hvordan brugen af virkemidler påvirker modtagerens forståelse af tekstens personer, deres motiver, konflikter og handlinger.

Fortolkning

Eleverne skal lære at pege tilbage i teksten og dokumentere deres forståelse af teksten.

Undervisningen skal fokusere på, at elevernes oplevelser, iagttagelser og tolkning altid skal kunne begrundes og dokumenteres i selve teksten. Undervisningen skal give eleverne muligheder for at give udtryk for deres forståelse ved at skifte til anden udtryksform. Det kan fx være ved at omsætte en fortælling til en rap-tekst eller ved at gengive handlingen som tegne- eller videofilm.

Vurdering

Eleverne skal lære, at der ofte er mange mulige tolkninger til samme tekst. De skal lære at lytte til og prøve at forstå andres tolkninger.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i, at der sjældent er én rigtig tolkning til én tekst, og at alle tolkninger har rod i modtagerens værdisæt,

erfaringer og viden. Derfor er det vigtigt, at der i klassen skabes rum til at lytte til forskellige fortolkninger og drøfte, hvordan forskellige fortolkninger får fat i forskellige aspekter af teksten. Undervisningen skal endvidere give eleverne redskaber til på saglig og faglig vis at kunne diskutere teksters kvalitet.

Perspektivering

Eleverne skal lære at forstå tekster i lyset af den samtid, de er skrevet i og i forhold til den forfatter, som har formuleret teksten.

Undervisningen skal fokusere på, at tids- og forfattertypiske træk tydeliggøres for eleverne. Dette for at kunne tidsbestemme teksten, men også for at kunne forstå teksten med samtidens og ikke nutidens øjne. Tilsvarende skal de være opmærksomme på, at der er sammenhæng i en bestemt forfatters værker, og at de kan sammenligne forskellige forfattere for at opdage ligheder og forskelle.

TRINFORLØB FOR 5.-6. KLASSETRIN

Fokus på faglige og formelle sammenhænge i andet forløb videreudvikles nu i tredje forløb til at blive mere systematisk og målrettet. Eleverne skal arbejde med en mere undersøgende tilgang til sprog, kultur og tekster. De skal lære at analysere og forstå stadig mere komplekse tekster, og de skal lære at planlægge og strukturere mere komplicerede arbejdsprocesser.

Der lægges vægt på elevernes fortsatte arbejde med udvikling af ordforråd og begreber. Læsning og skrivning udvikles i et fortsat samspil, og eleverne skal vænnes til at iagttage tekststrukturer og genretæk og reproducere dem i egne tekster. Elevernes færdigheder i at læse og fremstille,

herunder skrive, stave og formidle, skal udvikles og konsolideres i arbejdet med alle typer tekster.

Der stilles større krav til elevernes evne til at undersøge, systematisere, strukturere og vurdere indholdet i de tekster, de arbejder med. Eleverne skal kunne overvåge egen læseforståelse og revidere egen arbejdsproces, når de læser og fremstiller tekster, og de skal kunne perspektivere tekster i forhold til andre tekster.

Eleverne skal udvikle et fagsprog, så de kan udtrykke sig om egen læreproces ved fx at sætte ord på brugen af læseforståelsesstrategier, skrivestrategier og analyseredskaber til fortolkning og kommunikation.

KOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **kommunikation** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Det talte sprog** fokuserer på talesprogets variationer, ordforråd og sprogtilegnelsesstrategier.
- **Dialog** fokuserer på frie, formaliserede og styrede samtaleformer.
- **Krop og drama** fokuserer på oplæsning, mundtlig fremlæggelse og dramatiseringer.
- **IT og kommunikation** fokuserer på fordele og ulemper ved at kommunikere via nettet.
- **Sprog og kultur** fokuserer på samspillet mellem sprog og kultur i Danmark og Sydslesvig.
- **Sproglig bevidsthed** fokuserer på måder, man kan udtrykke sig på, herunder fagsprog.

Det talte sprog

Eleverne skal lære at bruge det danske sprog, så de kan udtrykke sig klart, tydeligt og varieret inden for både almene og faglige områder, fx når de anvender faglige begreber eller fremlægger mundtligt.

Undervisningen skal stadigvæk fokusere på sprogtilegnelsesstrategier, så eleverne fortsat lærer at tilegne sig nye ord og faste vendinger i faglige sammenhænge.

Undervisningen skal fokusere på aktiv anvendelse af risikostrategier, som eleverne skal bruge, hvis de fx pga. sproglige udfordringer går i stå i en kommunikationssituation.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation og samtalepartner.

Dialog

Eleverne skal lære at påtage sig forskellige roller i samtaler og debatter.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at eksperimentere med forskellige roller, både i samtalsituationer, fx i socialt samvær i skolen, og i en interviewsituation, samt i debatter, som fx mødeleder, referent, paneldebatdeltager eller spørger.

Krop og drama

Eleverne skal lære at beherske oplæsningens kropslige og retoriske muligheder.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at arbejde med dramatiseringer og derigennem få erfaringer med at skabe en fælles fortælling på baggrund af eget eller andres manuskript, koreografi og scenografi.

IT og kommunikation

Eleverne skal lære at vurdere, hvilke konsekvenser deres ytringer på nettet eller i samvær med andre har og kan få.

Undervisningen skal præges af god kommunikation og give eleverne erfaringer med at kommunikere om såvel sociale som saglige forhold. Undervisningen skal desuden give eleverne erfaring med og viden om videndeling og samarbejde på nettet, fx i form af bidrag i blogs, diskussion i fora og fælles fremstilling af produkter.

Sprog og kultur

Eleverne skal lære at kommunikere i situationer, hvor deltagerne taler forskellige typer af dansk.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at arbejde med sprogtilegnelsesstrategier til at kommunikere i situationer, hvor deltagerne taler sproget på forskellig vis, fx dialekter eller etnolekter i forbindelse med lejrskoler eller udveksling. Eleverne skal endvidere lære at rette deres

opmærksomhed mod enkle kultur- og samfundsforhold i Danmark.

Undervisningen skal styrke elevernes nysgerrighed over for kultur- og samfundsforhold i Danmark fx gennem fagets varierede, aldersrelevante tekster og emner, som kan give eleverne mulighed for at forstå forskelle og ligheder i forskellige kulturelle og samfundsmæssige grupper.

Sproglig bevidsthed

Eleverne skal lære, hvordan tale, skrift, billede og lyd bidrager forskelligt til formidling af et budskab.

Undervisningen skal undersøge og afprøve forskellene på talesprog, skriftsprog, billeder og lyd. Der arbejdes særligt med sproget i fagtekster, hvor eleverne skal blive bevidste om den rolle, fagbegreber (fx morfem, multimodal, stavestrategi), verbalsubstantiver (fx grænsedragning, hylene og tuden, fuldtekstsøgning) og informationsstruktur (fx brug af kapitler, afsnit, faktabokse) spiller.

Undervisningen skal også give eleverne mulighed for at undersøge, iagttage og analysere kommunikationssituationer, de selv indgår i. Det kan fx være situationer i hjemmet, i skolen, på nettet eller i medierne.

LÆSNING

Kompetenceområdet **læsning** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Finde tekst** fokuserer på billed- og fuldtekstsøgning på nettet.
- **Forberedelse** fokuserer på overblikslæsning og læseformål.
- **Afkodning** fokuserer på genkendelse af ords betydningsdele og stavemåder og på den flydende læsning.
- **Sprogforståelse** fokuserer på elevernes strategier til at identificere vigtige ord i teksten og udlede ords betydning af konteksten.
- **Tekstforståelse** fokuserer på forståelse og fortolkning af tekster ved brug af sammenfatning og grafiske modeller.
- **Sammenhæng** fokuserer på elevernes vurdering af teksters perspektiv og anvendelighed.

Finde tekst

Eleverne skal lære at finde relevante tekster og billeder på nettet.

Undervisningen skal fokusere på udvikling af søgerelaterede læsestrategier i fuldtekstsøgning. Der skal arbejdes med både tekst- og billedsøg-

ning og med brug af forskellige søgemaskiner og -metoder.

Forberedelse

Eleverne skal lære at identificere tekstens forskellige grafiske, skriftlige og billedlige elementer og redegøre for sammenhængen imellem dem. De skal endvidere lære at skelne imellem, hvad der er tekstens formål, og hvad der er deres eget formål med at læse teksten.

Undervisningen skal fokusere på at bestemme afsenderens formål med teksten. Formålet kommer bl.a. til udtryk via den måde, tekstens forskellige elementer præsenteres og kædes sammen. Ud fra dette vil eleverne fx kunne danne sig et indtryk af tekstens hensigt. De skal på denne baggrund kunne overveje tekstens relevans for deres eget læseformål.

Afkodning

Eleverne skal lære at læse morfologisk komplekse ord sikkert og hurtigt.

Undervisningen skal have fokus på stadig at udvikle elevernes ordgenkendelse, således at de også kan læse både kendte og ukendte ord i fagtekster. På dette trin skal de umiddelbart kunne genkende hyppige morfemer i ord (både rod-morfemer, aflednings- og bøjningsmorfemer) og på den måde læse morfologisk komplekse ord sikkert og hurtigt.

Eleverne skal desuden lære at læse de 500 hyppigste ord på dansk sikkert (se bilag).

Undervisningen skal fokusere på de hyppigste ord i sætnings- eller tekstkontekst, så forståelsen sikres.

Et godt pejlemærke er, at eleverne skal kunne stillelæse lette skønlitterære tekster for aldersgruppen flydende og med god forståelse med omkring 150-170 ord pr. minut.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan læse i en passende hastighed med god forståelse samt de 500 hyppigste ord sikkert (se bilag).

Sprogforståelse

Eleverne skal lære at identificere tekstens centrale ord og begreber, og de skal lære at udlede dele af ukendte ords betydning ud fra sammenhængen i teksten og ordenes betydningsdele.

Undervisningen skal fokusere på at udvikle elevernes opmærksomhed på tekstens centrale ord og begreber, herunder homonymer og faste vendinger. Undervisningen skal fortsat understøtte eleverne i at drage sammenligninger med tyske ord og udtryk.

Eleverne skal kunne udnytte fagord og begreber i fx overskrifter, billedtekster og faktabokse til at danne sig en idé om centrale emner og problemstillinger i teksten, som de skal have særlig opmærksomhed på under læsningen. Eleverne skal kunne udlede dele af ukendte ords betydning ud fra sammenhængen i teksten og ordenes betydningsdele. Det gør de bl.a. ved at bruge deres viden om tekstens centrale emne (fx overbegrebet), andre ord i teksten (fx eventuelle sammenligninger, modsætninger og underbegreber) og de ukendte ords betydningsdele (morfemer).

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan aktivt anvende ordforståelsesstrategier.

Tekstforståelse

Eleverne skal lære om de mest almindelige tekststrukturer, og de skal lære at anvende grafiske modeller som redskab til at skabe sig overblik over teksten.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i almindelige tekststrukturer som fx årsag/følge, problem/løsning, sammenligning/ modsætning, helhed/beskrivelse, således at eleverne kan bruge strukturerne til at få overblik over, opsummere og sammenfatte tekster. Undervisningen skal tydeliggøre, hvordan grafiske modeller kan anvendes som redskab til at skabe overblik over komplekse faglige fremstillinger eller problemstillinger.

Sammenhæng

Eleverne skal lære at vurdere tekstens udsagn og perspektiv og dens anvendelighed i forhold til læseformål.

Undervisningen skal fokusere på at finde tegn i teksten, som signaliserer noget om tekstens redelighed, troværdighed, dens omtale af personer

og omstændigheder, således at eleverne på et sagligt grundlag kan vurdere tekstens anvendelighed.

FREMSTILLING

Kompetenceområdet **fremstilling** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Planlægning** fokuserer på at få idéer og tilrettelægge fremstillingsprocesser.
- **Forberedelse** fokuserer på at konkretisere idéer og udarbejde skitser til de færdige produkter.
- **Fremstilling** fokuserer på at udarbejde forskellige typer tekster.
- **Respons** fokuserer på at give og modtage respons ud fra givne kriterier.
- **Korrektur** fokuserer på at kunne foretage korrektur på tegnsætning og stavning.
- **Præsentation og evaluering** fokuserer på mundtlig fremlæggelse og revision af arbejdsproces og målsætning.

Planlægning

Eleverne skal lære at strukturere deres idéer og planlægge fremstillingen af en tekst.

Undervisningen skal fokusere på brug af redskaber til idéudvikling, som fx brainstorm, mindmaps og tankekort. Eleverne skal kunne planlægge fremstillingsprocessen og skitsere en arbejdsplan. En arbejdsplan indeholder fx fordeling af opgaver, indhold og tidsplan.

Forberedelse

Eleverne skal lære at beskrive forventninger til det endelige produkts form og indhold, inden de går i gang med selve tekstproduktionen.

Undervisningen skal fokusere på, hvordan et grundigt forarbejde til en tekstproduktion kan udarbejdes. Forarbejdet kan fx tage form af skitse, disposition, manuskript, storyboard, hypertextstruktur eller synopsis.

Fremstilling

Eleverne skal lære at arbejde med kommenterende og forklarende fremstillingsformer både i tekst, lyd og billede.

Undervisningen skal fokusere på fremstilling af fagtekster og på skelnen mellem hensigterne med disse. Undervisningen skal tydeliggøre forskelle mellem kommenterende fremstillingsformer, hvor eleverne skal forholde sig til andre tekster eller temaer – og forklarende fremstillingsformer, hvor de forklarer, hvordan

et fænomen hænger sammen. Undervisningen skal endvidere give eleverne erfaringer med udarbejdelse af dramatiske produkter, fx scener i et teaterstykke, dokumentariske produkter, fx en tv-dokumentar og interaktive produkter, fx hjemmesider.

Fremstillingen af tekster skal stadig støttes fx gennem brug af modeltekster, fællesskrivning på klassen, brug af skabeloner og samskrivning.

Respons

Eleverne skal lære at lytte til andres respons og vurdere, hvilken respons de vil tage til sig og anvende til forbedring af egen tekst.

Undervisningen skal være præget af en konstruktiv responskultur, så alle eleverne kan og tør både give og modtage konstruktiv respons. Eleverne skal kunne give respons i forhold til aftalte fokuspunkter, fx også germanismer.

Korrektur

Eleverne skal lære at anvende afsnit og sætte tegn med henblik på produktion af en korrekt tekst. Eleverne skal lære at stave de 500 hyppigste ord på dansk sikkert (se bilag).

Undervisningen skal til stadighed understøtte elevernes arbejde med at udarbejde tekster, som mht. struktur, sprog og sætningsopbygning er næsten korrekte.

Undervisningen i retstavning skal tilrettelægges med fokus på stavestrategier og -regler samt give eleverne viden om bøjningssystemer og ords oprindelse.

Undervisningen skal sætte fokus på alle ordklasser og deres bøjning, deres betydning ved sætningsdannelser samt korrekt brug af de mest anvendte præpositioner.

Undervisningen i tegnsætning skal fokusere på komma (med start-komma) herunder hel- og ledsætning samt tegnsætning ved direkte tale: kolon og anførselstegn.

Undervisningen i sætningsled skal fokusere på de forskellige sætningsleds betegnelser, funktioner og betydning i et funktionelt perspektiv, så eleverne bliver sprogligt bevidste i deres skriveproces.

Undervisningen skal fokusere på de hyppigste ord i sætnings- eller tekstkontekst.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan anvende afsnit, sætte komma og stave de 500 hyppigste ord sikkert (se bilag).

Præsentation og evaluering

Eleverne skal lære at præsentere deres produkter med fokus på modtagerne, og de skal lære at reflektere over egen arbejdsproces.

Undervisningen skal fokusere på, at det er modtageren og ikke afsenderen, som skal være i centrum ved en fremlæggelse. Evaluering af egne arbejdsprocesser bør være en integreret del i den daglige undervisning.

FORTOLKNING

Kompetenceområdet **fortolkning** omfatter fem færdigheds- og vidensområder:

- **Oplevelse og indlevelse** fokuserer på at læse på, mellem og bag linjerne og at udtrykke en teksts stemning.
- **Undersøgelse** fokuserer på at undersøge fortællerpositioner og tekstens rum og tid.
- **Fortolkning** fokuserer på meddigtning af teksten og at finde motiv og tema.
- **Vurdering** fokuserer på at anmelde tekster og sætte tekster i forhold til deres samtid.
- **Perspektivering** fokuserer på at sætte tekster i perspektiv til andre værker og teksters samtid.

Oplevelse og indlevelse

Eleverne skal lære at læse indhold og budskab ind i tekster, som ikke direkte står på linjerne eller vises i filmen/billedet (læse med fordobling).

Undervisningen skal fokusere på det, der står »mellem linjerne«. Når eleverne læser eller ser en tekst, skal de samtale om deres forståelse af, hvad teksten siger både på, mellem og bag linjerne. Eleverne skal arbejde medskabende med teksterne og udtrykke de stemninger, de oplever, fx ved at gengive dem med kroppen, med billeder, i ord, skulpturer og musikstykker.

Undersøgelse

Eleverne skal lære at bestemme fortællerpositioner (første person, tredje person), fortæller-

synsvinkel (alvidende og indre- og ydresyn) og tekstens rum og tid.

Undervisningen skal fokusere på, hvilken betydning valg af fortællerpositioner og fortællersynsvinkel har for fortællingen. I arbejdet med teksterne skal elevernes opmærksomhed desuden rettes mod teksternes rumlige og tidlige opbygning og udvikling, således at eleverne kan bestemme, hvor og hvornår fortællingen foregår, og hvad det betyder for fortællingen.

Fortolkning

Eleverne skal lære at arbejde medskabende, og de skal kunne sammenfatte deres undersøgelse af teksten.

Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes undersøgelse af teksten, og med afsæt i denne igangsættes medskabende arbejde. Dette giver eleverne mulighed for at udtrykke deres forståelse af teksten. Til fortolkningen af en tekst hører en beskrivelse af, hvad teksten handler om (motiv), og hvad den drejer sig om (tema).

Vurdering

Eleverne skal lære at anmelde en tekst og forstå teksten i lyset af dens samtid.

Undervisningen skal give eleverne erfaringer med mange typer af anmeldelser, således at eleverne bliver fortrolige med genren. De skal

både kunne skrive en anmeldelse og vurdere kvaliteten af andres anmeldelser. Undersøgelse, fortolkning og vurdering af tekstens tema kan tilsammen bidrage til at forstå teksten i relation til den tid, den er produceret i.

Perspektivering

Eleverne skal lære at sammenligne tekster med hinanden og at forstå tekster i relation til samtiden og historiske og kulturelle perioder.

Undervisningen skal fokusere på intertekstualitet, hvor forfattere inspirerer hinanden, samt på historiske og kulturelle perioders særtræk.

TRINFORLØB FOR 7.-9. KLASSETRIN

De forskellige danskfaglige dimensioner integreres i arbejdet med sprog og alle typer tekster. Bearbejdelsen af oplevelser og erfaringer skal i stigende grad støttes af analytisk virksomhed, der fører frem mod, at eleverne kan diskutere, reflektere og vurdere.

Genrearbejdet skal stå centralt, og eleverne skal arbejde med at kunne genkende, fortolke og reproducere de forskellige genrer både i de skriftlige, mundtlige og multimodale tekster.

Elevernes læse- og fremstillingserfaringer samler sig i dette forløb, og de udvikler et fagligt begrebsapparat til at karakterisere, sammenligne, reflektere over og diskutere sprog og tekster. De skal arbejde videre med systematiske undersøgelser af faglige og æstetiske tekster.

Eleverne skal endvidere udvikle kommunikative kompetencer og forene deres forståelser af

kompetenceområderne i refleksioner over kultur, identitet og sprog.

Elevernes tilegnelse af et varieret og sikkert ord- og begrebsforråd står fortsat centralt, og færdigheder i at læse, skrive og stave konsolideres. Eleverne skal blive i stand til at læse mere og mere omfangsrige tekster, og der skal fortsat arbejdes med at fastholde og udbygge læselyst og læsevaner.

Eleverne skal læse og skrive tekster, som er stadig mere forskelligartede og flertydige, og som kan lægge op til forskellige fortolkninger. Eleverne skal kunne fremstille større multimodale tekster, og de skal kunne begrunde deres fortolkninger med udgangspunkt i teksters udsagn samt se forbindelser mellem det læste og deres eget ungdoms- og samfundsliv.

Målet er, at eleverne skal udvikle en analytisk, fortolkende og kritisk bevidsthed over for tekster.

KOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **kommunikation** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Det talte sprog** fokuserer på talesprogets nuancer, ordforråd og elevens grammatiske bevidsthed i en kommunikationssituation.
- **Dialog** fokuserer på at kunne argumentere og informere i samtaler, at kunne analysere en samtale og at kunne samtale på en demokratisk måde.
- **Krop og drama** fokuserer på at kunne bruge krop og stemme tilpasset situationen og at kunne aflæse andres kropssprog.
- **IT og kommunikation** fokuserer på bevidst og kritisk at kunne bruge nettet.
- **Sprog og kultur** fokuserer på at kommunikere med bevidsthed om samspillet mellem sprog, kultur og normer.
- **Sproglig bevidsthed** fokuserer på, hvordan sprog påvirker holdninger og forestillinger, og hvordan det kan varieres og have forskellige funktioner.

Det talte sprog

Eleverne skal lære at udtrykke sig klart og nuanceret med grammatisk bevidsthed og et sikkert ordforråd.

Undervisningen skal fokusere på, hvordan eleverne kan nuancere deres talesprog, så de udtrykker

sig præcist som muligt. Undervisningen skal fokusere på ordstrategier, der undersøger ordenes nuancer og udvider ordforrådet.

Undervisningen skal skærpe elevernes opmærksomhed på, at de er grammatisk bevidste og bruger deres viden om syntaks, ordklasser og deres

bøjning i talesproget og retter sig selv i løbet af en kommunikationssituation.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan udtrykke sig i et klart talesprog afpasset efter situation og samtalepartner.

Dialog

Eleverne skal lære at argumentere og informere.

Undervisningen skal have fokus på, at eleverne skal kunne analysere deres egen og andres kommunikation med henblik på at udvikle kompetence til deltagelse i demokratisk dialog.

Krop og drama

Eleverne skal lære bevidst at anvende kropssprog og stemmeføring i forhold til den givne situation, og de skal kunne indgå i analyserende samtaler om kropssprog.

Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne bevidstgøres om, hvordan kropssproget udsender forskellige signaler og dermed udtrykker identitet.

It og kommunikation

Eleverne skal lære, at samarbejde og viden dele via internettet. De skal også lære, hvordan udvikling og brug af teknologier medvirker til at sætte rammerne for deres eget liv og fællesskabet.

Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne skal inddrage deres egne erfaringer med sociale

medier og digital kommunikation, fx formidling af billeder, fortællinger om andre og samtaler online. På baggrund heraf diskuteres etiske problemstillinger. Eleverne skal gøre erfaringer med produktions- og kommunikationsredskaber. Undervisningen skal desuden give eleverne erfaring med og viden om videndeling og samarbejde på nettet, fx i form af bidrag i blogs, diskussion i fora og fælles fremstilling af produkter.

Sprog og kultur

Eleverne skal lære at udvikle deres kommunikative kompetencer gennem kommunikation og samarbejde i danske sammenhænge og på tværs af kulturer og grænser.

Undervisningen skal bevidstgøre eleverne om, hvordan sproglige udtryk virker forskelligt i forskellige situationer. Herunder skal de have opmærksomhed på høflighed, ironi, humor, tabuer og autoritetsrelationer og diskutere fordomme og generaliseringer.

Sproglig bevidsthed

Eleverne skal lære at karakterisere sammenhængen mellem sprog og sprogbrug i forskellige situationer.

Undervisningen skal have fokus på, hvordan eleverne selv og andre giver udtryk for en holdning. Undervisningen skal give eleverne mulighed for at undersøge, iagttage og afprøve, hvordan man gennem ordvalg, fx brug af metaforer og henvisningsord (deiksis), skaber en forestilling om, hvordan noget hænger sammen.

LÆSNING

Kompetenceområdet **læsning** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Finde tekst** fokuserer på kildekritisk søgning og faser i søgning.
- **Forberedelse** fokuserer på elevernes overvejelser over, hvordan teksten skal læses.
- **Afkodning** fokuserer på læsning af komplekse og lånte ord og regulering af læsehastighed.
- **Sprogforståelse** fokuserer på sproglige virkemidler og ordenes betydning i en given kontekst.
- **Tekstforståelse** fokuserer på elevernes sammenhængende og detaljerede tekstforståelse.
- **Sammenhæng** fokuserer på sammenhæng mellem tekst og kontekst og vurdering af en tekst.

Finde tekst

Eleverne skal lære at gennemføre kritisk informationssøgning.

Undervisningen skal fokusere på at udvikle hensigtsmæssige søgestrategier, som indeholder: At opstille et søgeformål, udvælge steder at søge, udarbejde søgeord, læse søgeresultatsider, vurdere de udvalgte steders egnethed og finde frem til de konkrete informationer. Undervisningen skal skærpe elevernes kildekritiske opmærksomhed på tekstforfatterens forudsætninger, interesser og mål, herunder bevidstheden om at både eksperter og almindelige brugere kan komme med udsagn på nettet.

Forberedelse

Eleverne skal lære at afgøre, hvordan tekster skal læses i lyset af genre, viden om afsender- og modtagerforhold, erfaringer fra tekst- og informationssøgning og tekstens opbygning og indhold.

Undervisningen skal styrke elevernes kompetencer til at kunne identificere de forskellige grafiske, skriftlige og billedlige elementer, som tekster består af og sammenhængen imellem dem. Der skal arbejdes med at genkende forskellige teksters genre og med at afstemme læsningen i forhold til centrale genretræk.

Afkodning

Eleverne skal lære at læse komplekse danske ord og lånte ord ved at anvende deres viden om danske og udenlandske aflednings- og bøjningsmorfemer.

Undervisningen skal sætte fokus på, at eleverne afpasser deres læsetempo efter tekstens sproglige og indholdsmæssige sværhedsgrad, så de fx sætter tempoet ned, når de læser afsnit med mange ord, de ikke umiddelbart kan genkende, og så de hurtigt skimmer dele af teksten, som ikke er vigtige eller blot er lette at forstå.

Et godt pejlemærke er, at eleverne kan stillelæse lette skønlitterære tekster for aldersgruppen flydende med god forståelse med omkring 200-225 ord/minut i slutningen af 8. klasse og 225-250 ord pr. minut i slutningen af 9. klasse.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan læse i en passende hastighed med god forståelse.

Sprogforståelse

Eleverne skal lære at analysere tekstens ordvalg i sammenhæng med tekstens genre, indhold og situation.

Undervisningen skal især fokusere på at udvide elevernes ordforråd, bl.a. med fokus på homonymer og faste vendinger.

Undervisningen skal fokusere på forståelse af sproglige virkemidler fx ved analyse af ordvalget i en reklame, et læserbrev, en blog eller en kronik. Der skal arbejdes med identifikation af direkte og indirekte udtryk for holdninger, værdiladning, metaforer, sammenligninger og andre stilistiske træk, så eleverne får forståelse for, hvordan ordvalget har betydning for budskabet.

Undervisningen skal også fokusere på genkendelse og forståelse af ordvalg i formelle tekster som fx officielle breve, ansøgninger og dagsordner, og eleverne skal gøre erfaringer med at udtrykke samme indhold i hverdagsprog.

Tekstforståelse

Eleverne skal lære at uddrage det væsentligste i en tekst og vurdere, hvilket perspektiv en tekst har på et emne. De skal kunne vurdere og forklare forskelle og ligheder mellem tekster i forhold til fx fremstillingsformer, holdninger og argumenter.

Undervisningen skal tilrettelægges, så eleverne arbejder systematisk med analyse af teksters indhold, struktur, formål og kommunikationssituation og derved opnår en sammenhængende og detaljeret forståelse af det, de læser.

I undervisningen skal grafiske modeller indgå som redskab til at skabe overblik over forskelligartede tekster. Det kan være en rækkefølge af begivenheder, som ikke er fremstillet kronologisk eller en kompliceret og detaljeret beskrivelse af en udvikling eller en diskussion.

Sammenhæng

Eleverne skal lære at analysere og kritisk vurdere og forholde sig til teksters udsagn set i relation til konteksten.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at vurdere teksters troværdighed, og om de

indeholder relevant, tilstrækkelig og overskuelig information i den givne sammenhæng. Med udgangspunkt i sammenfatningen af tekster arbejdes der med metoder til at opstille scenarier; dvs. forudsige, hvordan situationer beskrevet i tekster kan udvikle sig.

FREMSTILLING

Kompetenceområdet **fremstilling** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Planlægning** fokuserer på at tilrettelægge proces fra idé til færdigt produkt, selvstændigt eller sammen med andre.
- **Forberedelse** fokuserer på at indsamle oplysninger, disponere indholdet og forberede en produktion.
- **Fremstilling** fokuserer på fremstilling af sammenhængende tekster i forskellige genrer og stilarter, der er rettet mod en bestemt modtager.
- **Respons** fokuserer på at give og modtage respons ud fra form, sproglig stil og genretræk.
- **Korrektur** fokuserer på at kunne foretage korrektur på formelle fejl og layout.
- **Præsentation og evaluering** fokuserer på formidlingsform, PR og lancering.

Planlægning

Eleverne skal lære at vælge relevante opgavetyper og arbejdsmåder i forhold til opgavens karakter og relevante deadlines. De skal endvidere lære at tilrettelægge en proces på baggrund af en problemformulering og bruge planlægningsværktøjer til at overskue og forudse fremstillingsprocessen, fx ved hjælp af grafiske modeller.

Undervisningen skal have fokus på at udvikle problemformuleringer og at få overblik over den samlede fremstillingsproces fra idé til færdigt produkt. Opgavetyper kan fx være essay, reportage og projektopgave. Planlægning hænger nøje sammen med forberedelsen af fremstillingen.

Forberedelse

Eleverne skal lære at konkretisere idéer ved at interviewe, observere og researche. Eleverne skal også kunne tage stilling til, hvilke elementer der understøtter formålet med produktionen i form af billede, lyd, tekst og grafik.

Undervisningen skal fokusere på at fastholde idéer ved at skitsere og disponere stoffet og begynde på udkast til produktet.

Fremstilling

Eleverne skal lære at fremstille sammenhængende tekster i forskellige genrer.

De skal lære at fremstille modtagerrettede hverdagstekster samt tekster inden for den argumenterende og reflekterende teksttype.

Undervisningen skal give eleverne erfaring med at fremstille hverdagstekster med fokus på modtagerrettet kommunikation, fx i form af mødeindkaldelse, (u)formelt brev/mail, (praktik)ansøgning eller opslag om arrangement på skolen.

Undervisningen skal fokusere på genrekategorier som fx opinion, refleksion, fiktion og journalistik samt give eleverne erfaringer med at fremstille tekster inden for forskellige genrekategorier til forskellige modtagergrupper.

Fremstilling af tekster skal fortsat støttes fx gennem brug af modeltekster, fællesskrivning på klassen, brug af skabeloner og samskrivning. Eleverne skal have fokus på, hvad man leder efter i en modeltekst for at kunne forstå de sproglige normer for tekster, fx opbygning

af tekst og afsnit samt valg af ord og sætningsforbindere.

I arbejdet med større multimodale produktioner skal der være fokus på efterproduktion i form af at bearbejde materialet: udvælge, sortere, redigere og fx arbejde med billedredigering, underlægningsmusik og lydeffekter.

Respons

Eleverne skal lære at give respons med opmærksomhed på genre, sprog, struktur og indhold.

Undervisningen skal fokusere på, at sproget gøres til genstand for fælles opmærksomhed i klassen både i de tekster, der læses, og i de tekster eleverne udarbejder.

Korrektur

Eleverne skal lære at læse korrektur på egne og andres tekster.

Undervisningen skal fokusere på at registrere, markere og korrigere fejl og germanismer i elevernes tekster. Korrekturlæsningen skal rettes mod korrekt sprogbrug, stavning, tegnsætning, typografi og layout.

Undervisningen i retstavning skal tilrettelægges med udgangspunkt i elevernes fejltypen og med fokus på stavestrategier og -regler.

Undervisningen i tegnsætning skal fokusere på komma (med startkomma) herunder hel- og led-sætning, og eleverne præsenteres for semikolon, tanke- og bindestreg.

Undervisningen skal desuden sætte fokus på alle ordklasser og deres bøjning samt deres betydning ved sætningsdannelser. Der skal arbejdes med anvendelsen af genitiv og korrekt brug af præpositioner på dansk.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan foretage basal korrektur på sprog, stavning og tegnsætning.

Præsentation og evaluering

Eleverne skal lære at præsentere og lancere tekster og større produktioner, såvel skriftlige, mundtlige som multimodale, herunder også at kunne modtage kritik fra andre.

Undervisningen skal fokusere på formidling og vurdering af elevernes egne produkter, valg af evalueringsmetoder samt gennemførelse af evalueringer.

FORTOLKNING

Kompetenceområdet **fortolkning** omfatter fem færdigheds- og vidensområder:

- **Oplevelse og indlevelse** fokuserer på æstetisk sprogbrug, fortællestrukturer, kompositioner og fortolkningsorienterede læsestrategier.
- **Undersøgelse** fokuserer på at undersøge genre, sprog, symbolik, forfatter, værk, fortæller og fortællerpålidelighed ved hjælp af analysemetoder og forståelsesstrategier.
- **Fortolkning** fokuserer på identitetsfremstillinger, flertydige fortolkninger og samtale om fortolkninger.
- **Vurdering** fokuserer på at vurdere tekst ved at se på form og forskellige fortolkninger.
- **Perspektivering** fokuserer på at sætte tekster i perspektiv til aktuelle problemstillinger, fremtidsperspektiver, tekstens egen tid samt elevernes ungdoms- og samfundsliv.

Oplevelse og indlevelse

Eleverne skal lære produktivt at omsætte egne oplevelser og sansninger i æstetisk sprog og indleve sig i teksters univers som grundlag for fortolkning.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at arbejde med forskelligartede tekster, der ofte er kendetegnet ved at iscenesætte flere stemmer, udfolde komplicerede tidslige og fortællermæssige forløb og ved at skabe samspil mellem sproglig form på flere planer.

Undersøgelse

Eleverne skal lære at arbejde med systematisk analyse af tekster, som leder frem mod en samlet fortolkning.

Undervisningen skal have fokus på, at undersøgende arbejde skal bygge på de spørgsmål og den undren, der er opstået i elevernes oplevelse og indlevelse i teksten. Der arbejdes med forskelligartede tekster, som har flertydige udsagn. I analysen er der bl.a. fokus på fortællerpålidelighed, dvs. om man kan stole på fortælleren.

Fortolkning

Eleverne skal lære at deltage i fortolkningssamtaler.

Undervisningen skal være præget af, at fortolkninger af tekster kan formulere flere perspektiver, uden at der er et facit. Teksterne kan tematisere det uafklarede, det uforståelige og det fremmedartede, og heri kan eleverne finde andre måder at anskue verden på, end de selv gør. Identitet er et centralt spørgsmål i elevernes eget liv, og i arbejdet med fortolkning vil der i vid udstrækning være fokus identitetsdannelse – også i relation til den måde identitet udfoldes på i sociale medier.

Vurdering

Eleverne skal lære at diskutere egne og andres fortolkninger og vurderinger af både form og udsagn af tekster.

Undervisningen skal have fokus på, at vurderinger skal tage udgangspunkt i egne velbegrundede opfattelser, erfaringer og holdninger og skal bygge på tekstnære betragtninger.

Perspektivering

Eleverne skal lære at se teksten i en større sammenhæng og forholde sig til aktuelle problemstillinger på baggrund af arbejdet med teksten. De skal også lære, at en tekst er et produkt af sin tid, men at den samtidig kan få ny værdi i form af at pege på handlemuligheder i en samtidssammenhæng.

Undervisningen skal fokusere på, at tekster kan læses litteraturhistorisk eller ud fra deres helt egne præmisser i den tid, hvor de bliver læst.

TRINFORLØB FOR 10. KLASSETRIN

Arbejdet med de forskellige danskfaglige dimensioner, som beskrevet i fjerde trinforløb, fortsættes og udvikles. De forskellige danskfaglige kompetencer er integreret i arbejdet med sprog, kommunikation og alle typer tekster, og der rettes nu fokus på, at eleverne både kan bruge deres faglige og almindende kompetencer selvstændigt og reflekteret bl.a. som en forberedelse til deres videre uddannelses- og erhvervs-liv.

Eleverne udvikler i en gensidig vekselvirkning mellem læsning og fremstilling et fagligt begrebsapparat til at kunne indsamle, undersøge, uddrage og sammenligne informationer.

Eleverne udvikler endvidere en mere selvstændig og reflekteret tilgang til arbejdet med litteratur

og andre æstetiske tekster. Den almene dannelse konsolideres ved at øge elevernes evne til at analysere og bearbejde komplekse tekster samt at have overblik over, vurdere og reflektere over tekster i en bredere vifte af genrer. Eleverne ser, at tekster og temaer kan have universel betydning, og de udvikler historisk og kulturel bevidsthed ved at sætte tekster i relation til litteraturhistorisk læsning samt dele af Dansk litteraturs kanon. Elevernes kommunikative kompetencer styrkes, så eleverne bevidst kan begå sig i forskelligartede formelle og sociale sammenhænge samt på demokratisk vis kan deltage i den offentlige debat.

Målet er, at eleverne videreudvikler deres analytiske, fortolkende og kritiske bevidsthed over for tekster.

KOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **kommunikation** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Det talte sprog** fokuserer på talesprogets nuancer, ordforråd og grammatisk korrekt sprog i en kommunikationssituation.
- **Dialog** fokuserer på at kunne samtale aktivt på en demokratisk måde.
- **Krop og drama** fokuserer på at kunne analysere eget og andres kropssprog.
- **IT og kommunikation** fokuserer på at forholde sig til kommunikationsteknologier.
- **Sprog og kultur** fokuserer på at bruge og tilpasse sit sprog, så man kan indgå aktivt i et dansk samfund.
- **Sproglig bevidsthed** fokuserer på at karakterisere forskelligartede sproglige ressourcer.

Det talte sprog

Eleverne skal lære at udtrykke sig klart, nuanceret og grammatisk korrekt med et sikkert ordforråd.

Undervisningen skal fokusere på at udvikle elevernes sproglige bevidsthed med fokus på talesprogets nuancer og grammatisk korrekthed. Undervisningen skal fortsat ved hjælp af ordstrategier fokusere på en udvidelse af ordforrådet.

Opmærksomhedspunkt: Eleven kan udtrykke sig i et klart og overvejende varieret talesprog

afpasset efter situation og samtalepartner.

Dialog

Eleverne skal lære at indgå aktivt, åbent og analytisk i dialog i klassen og fx ved kulturmøder i forbindelse med udveksling.

Undervisningen skal have fokus på, at eleverne skal kunne analysere deres egen og andres kommunikation med henblik på, hvordan den demokratiske dialog kan optimeres.

Krop og drama

Eleverne skal lære bevidst at anvende kropssprog og stemmeføring i forhold til den givne situation, og de skal kunne analysere eget og andres kropssprog i kontekst.

Undervisningen skal fokusere på at give eleverne erfaring med at indgå i kommunikationssituationer med et bestemt formål samt efterfølgende at kunne analysere, om kommunikationen lykkedes, eller hvordan den fremadrettet kan forbedres.

It og kommunikation

Eleverne skal lære bevidst at forholde sig til kommunikationsteknologi i eget liv og i fællesskaber.

Undervisningen skal fokusere på brug af kommunikationsteknologi i hverdagen. På baggrund af bl.a. elevernes erfaringer diskuteres fordele, ulemper og fremtidige perspektiver på brug af kommunikationsteknologi.

Sprog og kultur

Eleverne skal fortsat udvikle deres kommunikative kompetencer som deltagere i danske sammenhænge på tværs af kulturer og grænser.

Undervisningen skal bevidstgøre eleverne om, hvordan sproglige udtryk virker forskelligt i forskellige situationer. Herunder skal de have opmærksomhed på høflighed, ironi, humor, tabuer og autoritetsrelationer og diskutere fordomme og generaliseringer.

Sproglig bevidsthed

Eleverne skal lære at karakterisere de sproglige ressourcer, som fx sproglige udtryk i forskellige offentlige sammenhænge består af.

Undervisningen skal fokusere på de sproglige ressourcer, der bruges til fx at udtrykke relationelle sammenhænge, fx positioner, høflighed og holdninger i offentlige sammenhænge.

LÆSNING

Kompetenceområdet **læsning** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Finde tekst** fokuserer på søgning og udvælgelse af information.
- **Forberedelse** fokuserer på at afgøre, hvilke informationer der skal undersøges nærmere.
- **Afkodning** fokuserer på læsning af komplekse og lånte ord og regulering af læsehastighed.
- **Sprogforståelse** fokuserer på sproglige virkemidler og ordenes betydning i en given kontekst.
- **Tekstforståelse** fokuserer på elevernes sammenhængende og detaljerede tekstforståelse.
- **Sammenhæng** fokuserer på sammenhængen mellem tekst og kontekst og kritisk vurdering af en tekst.

Finde tekst

Eleverne skal lære målrettet og kritisk informationssøgning og at udvælge, hvilken information der skal undersøges nærmere.

Undervisningen skal fokusere på at anvende hensigtsmæssige søgestrategier, som indeholder: valg af platform, udarbejde søgeord og/eller søgefokus, læse søgeresultatsider, udvælge og fastholde mundtligt og skriftligt informationsmateriale og vurdere deres informationsværdi.

Forberedelse

Eleverne skal lære selvstændigt at afgøre, hvilke tekster der vil være relevante at læse for at

skaffe nærmere information. Eleverne skal ud fra viden om tekstens struktur, indhold og afsender- og modtagerforhold og eget læseformål kunne udvælge en passende læsestrategi.

Undervisningen skal styrke elevernes kompetencer til at kunne identificere de forskellige grafiske, skriftlige og billedlige elementer, som tekster består af, og sammenhængen imellem dem. Der skal arbejdes med at genkende forskellige teksters struktur og formål og afstemme læsningen af indhold i forhold til eget læseformål. Målet er, at eleverne selv kan gøre sig disse overvejelser.

Afkodning

Eleverne skal lære at læse komplekse danske ord og lånte ord ved at anvende deres viden om danske og udenlandske aflednings- og bøjningsformer.

Undervisningen skal sætte fokus på, at eleverne afpasser deres læsetempo efter tekstens sproglige og indholdsmæssige sværhedsgrad og bruge forskellige læseteknikker.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne i slutningen af 10. klasse kan stillelæse lette skønlitterære tekster for aldersgruppen flydende med god forståelse med over 250 ord/minut.

Sprogforståelse

Eleverne skal lære at analysere og forstå tekstens ordvalg i sammenhæng med tekstens genre, indhold og situation.

Undervisningen skal fortsat fokusere på at udvide elevernes ordforråd, bl.a. med fokus på homonymer og faste vendinger.

Undervisningen skal fokusere på forståelse af sproglige virkemidler, generaliserede udtryk og

andre sproglige stilistiske træk, der knytter sig til tekstens genre og formål.

Undervisningen skal også fokusere på genkendelse og forståelse af ordvalg i formelle tekster som fx officielle breve, ansøgninger eller dagsordener.

Tekstforståelse

Eleverne skal lære at uddrage det væsentligste af komplekse tekster og udtrykke en sammenhængende forståelse.

Undervisningen skal ved hjælp af grafiske modeller og notatteknikker fokusere på systematisk analyse og fastholdelse af tekstens formål, struktur og perspektiv.

Sammenhæng

Eleverne skal lære at analysere og kritisk vurdere og forholde sig til tekstens udsagn set i relation til konteksten.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for at vurdere, om teksten indeholder relevant, tilstrækkelig og overskuelig information i den givne sammenhæng.

FREMSTILLING

Kompetenceområdet **fremstilling** omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

- **Planlægning** fokuserer på at tilrettelægge proces fra idé til færdigt produkt, selvstændigt eller sammen med andre.
- **Forberedelse** fokuserer på at indsamle information og disponere indholdet, så det fremmer hensigten med produktet.
- **Fremstilling** fokuserer på fremstilling af sammenhængende tekster i forskellige genrer og stilarter, der er rettet mod en bestemt modtager.
- **Respons** fokuserer på at give og modtage respons ud fra form, sproglig stil og genretræk.
- **Korrektur** fokuserer på at kunne foretage korrektur på formelle fejl og layout.
- **Præsentation** og evaluering fokuserer på præsentations- og evalueringsformer og målsætning for nye processer.

Planlægning

Eleverne skal lære selvstændigt at tilrettelægge fremstillingsprocesser fra idé til færdigt produkt.

Undervisningen skal fokusere på at skabe overblik over den samlede fremstillingsproces, fx ved hjælp af grafiske modeller.

Forberedelse

Eleverne skal fortsat lære at konkretisere ideer ved at interviewe, observere og researche. Eleverne skal også kunne tage stilling til, hvilke elementer, der understøtter formålet med produktionen i form af billede, lyd, tekst og grafik.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne i deres forberedelse konkretiserer og afstemmer deres ideer i forhold til forudsætninger, disponerer stoffet og begynder på udkast til produktet.

Fremstilling

Eleverne skal lære fortsat at fremstille sammenhængende tekster i forskellige genrer og stilarter med fokus på afsender- og modtagerforhold.

Undervisningen skal give eleverne erfaringer med at fremstille tekster inden for forskellige genrekategorier som fx opinion, refleksion, fiktion og journalistik til forskellige modtagergrupper. Der skal fokuseres på, hvordan sådanne tekster sprogligt og indholdsmæssigt er bygget op i forhold til at sikre et bestemt budskab.

Fremstilling af tekster skal fortsat støttes fx gennem brug af modeltekster, fællesskrivning på klassen, brug af skabeloner og samskrivning. Eleverne skal have fokus på, hvad man leder efter i en modeltekst for at kunne forstå de sproglige normer for tekster, fx opbygning af tekst og afsnit samt valg af ord og sætningsforbindere.

Respons

Eleverne skal lære at give respons med opmærksomhed på genre, sprog, struktur og indhold.

Undervisningen skal fokusere på, at sproget gøres til genstand for fælles opmærksomhed i klassen både i de tekster, der læses og i de tekster, som eleverne udarbejder. Eksperimenter med sproglig variation og præcision, ordforråd eller sætningsopbygning skal skærpe og udvikle det sikre, forståelige, klare og varierede sprog.

Korrektur

Eleverne skal fortsat lære at læse korrektur på egne og andres tekster.

Undervisningen skal fokusere på at registrere, markere og korrigere fejl og germanismer i elevernes tekster, som nu har et mere varieret ordvalg og en mere kompliceret sætningsopbygning. Korrekturlæsningen skal rettes mod korrekt sprogbrug, stavning, tegnsætning, typografi og layout.

Undervisningen i retstavning og tegnsætning skal fokusere på stavestrategier samt elevernes fejltyper. Eleverne skal desuden præsenteres for komma uden startkomma.

Præsentation og evaluering

Eleverne skal lære at præsentere og lancere tekster og større produktioner, såvel skriftlige, mundtlige som multimodale.

Undervisningen skal fokusere på, at eleverne kan præsentere overbevisende og derefter kunne evaluere processen samt sætte nye mål for fremtidige fremstillingsprocesser og produkter.

FORTOLKNING

Kompetenceområdet **fortolkning** omfatter fem færdigheds- og vidensområder:

- **Oplevelse og indlevelse** fokuserer på æstetisk sprogbrug, fortællestrukturer, kompositioner og fortolkningsorienterede læsestrategier.
- **Undersøgelse** fokuserer på systematisk at undersøge genre, sprog, symbolik, forfatter, værk, fortæller og fortællerpålidelighed ved hjælp af analysemetoder og forståelsesstrategier.
- **Fortolkning** fokuserer på at give et samlet bud på en fortolkning på et kvalificeret grundlag.
- **Vurdering** fokuserer på vurdering af tekster ud fra egen og andres virkelighedsopfattelse.
- **Perspektivering** fokuserer på at sætte teksten i relation til dens tid, til litterær og kulturel tradition, litteraturhistorisk læsning samt dele af Dansk litteraturs kanon.

Oplevelse og indlevelse

Eleverne skal fortsat lære produktivt at omsætte egne oplevelser og sansninger i æstetisk sprog og reflekteret indleve sig i teksters univers som grundlag for fortolkning.

Undervisningen skal give eleverne erfaring med at arbejde med komplekse tekster, der er ofte er kendetegnet ved at iscenesætte flere stemmer, udfolde komplicerede tidslige og fortællermæssige forløb og ved at skabe samspil mellem sproglig form på flere planer.

Undersøgelse

Eleverne skal lære at arbejde med systematisk undersøgelse af tekster, som leder frem mod en samlet fortolkning.

Undervisningen skal fokusere på vedvarende at gå ned i teksten og tolke dens enkelte elementer ved at gøre rede for og anvende viden om forskellige genrer, fremstillingsformer, fortælle-teknikker og virkemidler.

Fortolkning

Eleverne skal lære at samle undersøgelser af tekster i én eller flere fortolkninger ud fra deres analytiske og litterære indsigt.

Undervisningen skal være præget af, at fortolkninger af tekster kan formulere flere perspektiver, uden at der findes et facit. Identitet er et centralt spørgsmål i elevernes eget liv, og i arbejdet med fortolkning vil der i vid udstrækning være fokus på identitetsdannelse, også i relation til den måde identitet udfoldes på de sociale medier.

Vurdering

Eleverne skal lære, at en tekst kan vurderes forskelligt, fordi alle har forskellige baggrunde at vurdere ud fra.

Undervisningen skal fokusere på, at forskellige vurderinger kan berige hinanden, idet de kan åbne for forskellige tilgange til en tekst.

Perspektivering

Eleverne skal lære at perspektivere til dele af Dansk litteraturs kanon samt nedslag i dansk litteraturhistorie.

Undervisningen skal have fokus på, at de samme temaer og problemstillinger kan iagttages i både nyere og ældre tekster og i forskellige teksttyper fra samme tidsperiode.

IT OG MEDIER

IT spiller en væsentlig rolle i danskfaget både som indhold og som redskab.

IT- og mediekompetencerne kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald; eleven som ansvarlig deltager, eleven som kritisk undersøger, eleven som målrettet og kreativ producent og eleven som analyserende modtager.

Eleven som ansvarlig deltager

Under kompetenceområdet kommunikation skal eleverne lære at forholde sig til livet i netværks-samfundet. Bl.a. med fokus på at blive bedre i stand til at indgå i ansigtsløs kommunikation, fx på sms, sociale netværk og i samarbejdsforum, på at blive bedre i stand til at samarbejde via internettet og på at forholde sig til sine digitale fodspor.

Eleven som kritisk undersøger

Eleverne skal under kompetenceområdet læsning arbejde med at være kritiske undersøgere. Eleverne skal lære at søge og indsamle information og kritisk tage stilling til informationerne. Der er også fokus på læsning af multimodale tekster, som ofte er interaktive og hypertextforbundne.

Eleven som målrettet og kreativ producent

Under kompetenceområdet fremstilling skal eleverne lære at anvende it som et redskab til idéudvikling, produktion, revision, deling, kom-

munikation om og præsentation af multimodale tekster.

Eleven som analyserende modtager

Under kompetenceområdet fortolkning skal eleverne lære at anvende IT til fx at analysere æstetiske teksters ordvalg med ordskyer, at fremdrage sammenhænge i teksten med mindmaps og at dramatisere æstetiske tekster med video.

I alle områderne bliver it desuden brugt til at understøtte samarbejde i form af planlægningsværktøjer og værktøjer til strukturering og organisering. IT anvendes også til kommunikation og faglige input i form af fx interaktive assistenter.

(Læs mere om it og medier i faget dansk i vejledningen).

INNOVATION OG ENTREPRENØRSKAB

Innovation og entreprenørskab står centralt i arbejdet med æstetiske tekster og i egenproduktion af æstetiske, faglige og praktiske tekster.

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: **Handling, kreativitet, omverdensforståelse** og **personlig indstilling**.

Inden for kompetenceområdet fortolkning arbejdes med elevernes omverdensforståelse. Eleverne skal få indblik i egne og andre menneskers livsforhold, livsopfattelser og livsfilosofier i et historisk og fremtidigt perspektiv. Dette kan fx ske i arbejdet med at sætte tekster i relation til aktuelle problemstillinger.

I kompetenceområdet fremstilling skal eleverne udvikle kreativitet og handlekompetence. Eleverne skal arbejde med at igangsætte og gennemføre undersøgelsesprocesser og udfolde idéer til

løsning af problemer igennem kreative og innovative processer. Eleverne skal arbejde med at opstille visioner og scenarier for nye måder, som den nære og fjernere verden kan indrettes på.

I arbejdet med kompetenceområdet fremstilling er fokus på, hvordan eleverne kan skabe, præsentere og lancere produkter, som har en værdi for andre.

(Læs mere om innovation og entreprenørskab i faget dansk i vejledningen).

KULTURFORSTÅELSE

UNDER UDARBEJDELSE

FAGTEAMETS OVERORDNEDE PLAN

I fagteamets overordnede plan fastholdes de aftaler, som skolens fagteam indgår for faget dansk på deres skole for de enkelte årgange. Planen evalueres og revideres årligt. På baggrund af fagteamets overordnede plan og fagets læreplan udarbejder den enkelte lærer sin årsplan.

AFTALER	
Undervisning	Fordeling af bestemte temaer og/eller undervisningsenheder Opbygning af kompetencer Konkrete fagspecifikke metoder Projekter Inddragelse af eksterne undervisningstilbud og ekskursioner
Differentiering	Former for differentiering Tiltag i forhold til elever med særlige behov eller begavelse
Fagsprog	Fastlæggelse af ensartet anvendelse af betegnelser og begreber
It og medier	Fagets bidrag til udvikling af elevernes it- og mediekompetencer
Innovation og entreprenørskab	Fagets bidrag til udvikling af elevernes innovative og entreprenante kompetencer
Kulturforståelse	Fagets bidrag til udvikling af elevernes kulturforståelse
Hjælpemidler og materialer	Fagafhængigt: lærebøger, opslagsværker, (elektroniske) ordbøger, lommeregner, formelsamlinger osv.
Bedømmelse	Principper for bedømmelse og udformning af dokumentation

EVALUERING

Elevens læring og trivsel følges ad, og de supplerer hinanden. En tydelig feedback- og evalueringskultur giver eleven oplevelsen af selv at være en central aktør i evalueringen af egen faglig og social udvikling og trivsel. Derudover kan elevens systematiske medinddragelse være med til at udvikle skolen generelt og læringsmiljøet specielt samtidig med, at den er en vigtig tilbage melding til læreren og fagteamet. I Skoleforeningens inklusionspolitik står:

Det er centralt for et barns trivsel, udvikling og livschancer at opleve sig som en værdifuld deltager i sociale og faglige fællesskaber. Det gavner alle børn i fællesskabet, når læringen tilrettelægges på en måde, der tilgodeser mange forskellige behov og skaber deltagelsesmuligheder for alle.¹

For at støtte op om den faglige og sociale udvikling gennemføres der på skolerne trivselsundersøgelser af undervisnings- og læringsmiljøet. Trivselsundersøgelserne inddrages i evaluerings samtaler og skal resultere i handleplaner for skolen og de elever, der ikke trives.² Udover at give bedre trivsel er dette med til at støtte eleven i hans eller hendes faglige udvikling og giver eleven en mere aktiv rolle i sin egen læreproces.

For at eleven kan få det fulde udbytte af undervisningen, er det vigtigt, at de intentioner, lærerne har med undervisningen, synliggøres for eleven.³ Sammenhængen mellem undervisningen og elevernes læring skal altså være tydelig og gennemskuelig. Det forudsætter, at undervisningen er baseret på klare mål og kriterier, hvor evaluering spiller en central rolle.

Den faglige evaluering forstås som systematisk dokumentation og faglig bedømmelse af den enkelte elevs udvikling og standpunkt. Evalueringen omfatter alle fagets kompetenceområder og skal forholde sig til både arbejds- og læreproces

samt resultater. Evalueringen er således en del af en løbende dialog mellem elev, forældre og lærer og indeholder elementer af feedback, rådgivning, vejledning og støtte, der åbner for nye perspektiver. Evalueringen skal løbende understøtte elevens tiltro til egne evner og en erkendelse af, at al læring er en proces, hvor det at kunne acceptere usikkerhed og turde fejle er en vigtig del af læringsprocessen. Som sådan er evalueringen også en del af elevens dannelsesproces.

Summativ og formativ evaluering af det faglige

Evalueringen er både en summativ (afsluttende) og en formativ (løbende) evaluering, der støtter elevernes udbytte af undervisningen og lærerens planlægning. For læreren tjener evalueringen det formål at være på forkant med elevernes udbytte og på et tidligt tidspunkt at kunne justere og eventuelt revidere læringsmål og metoder samt fastlægge nye mål for undervisningen. Evalueringen er således en del af et systematisk arbejde, der indbefatter planlægning, tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen, ligesom lærerens evaluering er udgangspunktet for undervisningsdifferentiering. Jo mere læreren ved om, hvad eleven kan og ved, og om hvordan eleven lærer og motiveres, jo bedre kan undervisningen tilrettelægges derefter. Den løbende feedback og evaluering er for eleven en hjælp til selvevaluering og støtte for den videre læreproces og har således afgørende betydning for elevens læringsresultater.

Fælles Evaluering

Eleverne deltager på nogle årgange i Skoleforeningens obligatoriske Fælles Evaluering og de dertil hørende frivillige prøver som et led i at afdekke en række af elevernes basiskompetencer. Fælles Evalueringens pædagogiske prøver er ikke direkte en evaluering af et undervisningsforløb, hvorfor de ikke kan anvendes som prøver og prøvelignende bidrag eller indgå i halv- og helårsevalueringen af eleven. Der gives således heller ikke karakterer for prøver i forbindelse med Fælles Evaluering. Der arbejdes formativt (fremadrettet) med resultaterne i dialog med elever og forældre

1 Skoleforeningens inklusionspolitik fra 2016 se: <http://www.skoleforeningen.org/indsatsomraader/inklusion>

2 Dansk Center for Undervisningsmiljø: Dansk Center for Undervisningsmiljø se: <http://dcum.dk/>

3 John Hattie, Visible Learning (2009)

samt på teammøder/klassekonferencer/i fag-teams.

Evalueringsformer

Den evaluerende, didaktiske refleksion er en refleksion over, hvor godt undervisningsforløbet understøttede elevernes opnåelse af det ønskede læringsudbytte. Arbejdet med læringsmål sikrer et godt grundlag for lærerens evaluering af

elevens læringsudbytte. Den løbende evaluering undervejs i forløbet følges op af en evaluering af læringsudbyttet ved undervisningsforløbets afslutning. Her skal læreren både evaluere, om eleverne har nået målet, men det kan også være nyttigt at få elevernes feedback på undervisningen. Evaluering kan derfor foretages på fire niveauer:⁴

Elevernes læringsudbytte – selvevaluering	Elevernes læringsudbytte – lærerens vurdering – feedback
Lærerens undervisning – selvevaluering	Lærerens undervisning – elevernes vurdering – feedback

Der er forskellige måder, man kan evaluere elevernes læring og undervisningen på. Det kan fx være gennem analyse af elevens proces og produkter, observationer af elevernes læringsudbytte og egen undervisningspraksis samt gennem dialog som evaluering af undervisning og mål mellem både lærer-elev, lærer-elev-forældre og lærer-lærer.

I forbindelse med evaluering er arbejdet med tegn på læring et vigtigt hjælpemiddel i forhold til den løbende evaluering.

Bedømmelse

I bedømmelsen skelnes der mellem to bedømmelsesområder: *undervisningsbidrag*⁵ og *prøver og prøvelignende bidrag*,⁶ der begge skal dokumenteres.

Undervisningsbidrag omfatter alle elevens præstationer i den daglige undervisning eller undervisningskontekst, det vil sige alle mundtlige, skriftlige og praktiske præstationer, hvad enten der er tale om selvstændigt arbejde, par- eller gruppearbejde. Der kan gennemføres tests på højst 20 min. inden for udvalgte færdigheds- og vidensmål.

Prøver og prøvelignende bidrag skal tilgodese fagets kompetenceområder, de tre taksonomiske niveauer (I reproduktion, II anvendelse og reorganisering og III vurdering, perspektivering og refleksion) og kan være skriftlige, mundtlige og praktiske, således fx også en portfolio. Bedømmelsen skal basere sig på tydelige vurderingskriterier, som er kendt af eleverne på forhånd. Bedømmelsen må ikke kun indeholde en vurdering (summativ evaluering), men skal også være en fremadrettet læringshjælp til eleven (formativ evaluering). Læreren skal målrette og differentiere sin feedback under hensyn til elevens forudsætninger og potentialer.

De evalueringsformer, der anvendes i løbet af skoleåret, skal give eleven mulighed for at vise de erhvervede kompetencer i gentagne og skiftende sammenhænge.

Halv- og helårsevaluering

Den formative evaluering er grundlag for halv- og helårsevalueringen, der er en juridisk handling og derfor underlagt regler, der skal følges.

Ved en samlet bedømmelse af elevens præstationer skelnes der mellem præstationerne i de såkaldte undervisningsbidrag og præstationerne i *prøver og prøvelignende bidrag*.

Halv- og helårsevalueringen skal afspejle elevens faglige niveau baseret på kompetencemålene i

4 Læringsmål – Inspiration til arbejdet med læringsmål i undervisningen, Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling (2016)

5 *Unterrichtsbeiträge*

6 *Leistungsnachweise*

læreplanen og er resultatet af både en faglig og en pædagogisk vurdering.

Undervisningsbidragene – altså den daglige undervisning – skal vægtes højest. Det skal sikres, at bedømmelsen baserer sig på forskellige former for undervisningsbidrag.

Elevens arbejdsindsats eller adfærd kan som udgangspunkt ikke indgå i grundlaget for halv- og helårsevalueringen. Sådanne faktorer kan alene inddrages, hvis de påvirker elevens faglige niveau, eller hvis faget på det pågældende trin indeholder mål, der omfatter disse forhold.

OBLIGATORISK EVALUERING: PRØVER OG PRØVELIGNENDE BIDRAG

Fællesskole 5.-10. klasse

Ud over evaluering og dokumentation af elevens faglige præstationer på baggrund af undervisningsbidragene, er der følgende krav om antal prøver og prøvelignende bidrag:

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	8. klasse	9. klasse	10. klasse
Tysk	4	4	4	4	4	4
Matematik	4	4	4	4	4	4
Dansk	4	4	4	4	4	4
Engelsk	-	2	4	4	4	4
Natur/teknologi	2	2				
Geografi			2	2	2	2
Fysik og kemi			2	2	2	2
Biologi			2	2	2	2

Se antal fælles evalueringer på www.evaluering.de

Antallet af prøver og prøvelignende bidrag skal fordeles ligeligt på de to halvår.

I fagene historie, religion, samfundsfag, idræt, musik, billedkunst og madkundskab er der ingen prøver og prøvelignende bidrag. Her evalueres og dokumenteres elevens faglige præstationer på baggrund af undervisningsbidrag.

Evalueringen i dansk skal tilgodese kompetenceområderne kommunikation, læsning, fremstilling og fortolkning med speciel fokus på opmærksomhedspunkterne, som er fremhævet med rødt i denne læreplan samt oplistet i matrixen.

Undervisningsbidrag

I faget dansk omfatter elevens undervisningsbidrag alle mundtlige, skriftlige og praktiske præstationer under områderne kommunikation, læsning, fremstilling og fortolkning, hvad enten der er tale om selvstændigt arbejde, par- eller gruppearbejde.

Evalueringen af undervisningsbidragene kan understøttes af tests på højst 20 minutters varighed inden for gennemgåede færdigheds- og vidensmål.

Prøver og prøvelignende bidrag

I dansk skal der dokumenteres fire prøver og prøvelignende bidrag om året fra 5.-10. klasse (to pr. halvår), der tilgodeser danskfagets kompetenceområder kommunikation, læsning, fremstilling og fortolkning og de tre taksonomiske niveauer: I reproduktion, II anvendelse og reorganisering og III vurdering, perspektivering og refleksion. Prøver og prøvelignende bidrag kan være skriftlige, mundtlige og praktiske.

Målene/kriterierne, der ligger til grund for en bedømmelse, skal være tydelige for eleven inden prøven, således at eleven ved, hvad der bliver forlangt, og hvad der bedømmes. Hertil er tjeklister et godt redskab, som stilladserer eleven.

Vurdering af mundtlige bidrag

For at vurdere mundtlige bidrag så objektivt og transparent som muligt tages observations- og vurderingstjeklister i brug med kriterier fra bl.a. kompetenceområdet kommunikation. Tjeklisterne udfærdiges med udgangspunkt i trinnets/fasens mål og gerne i samarbejde med eleverne, som kan anvende tjeklisten i undervisningen og som forberedelse til vurderingssituationen.

Vurdering af skriftlig fremstilling

Ved tekstfremstillinger (det udvidede tekstbegreb) anvendes nedenstående vurderingskriterier i stigende grad fra 5. klasse **sat i forhold til**

trinnets/fasens mål inden for kompetenceområdet fremstilling. Disse kan udformes som en tjekliste.

I 5. klasse kan en prøve eller prøvelignende bidrag fx tilrettelægges som en 2. udgave af en tekst, hvor forarbejdet (planlægning og forberedelse) er foregået i fællesskab i klassen, og hvor eleven har fået respons af elever/læreren på sit første udkast.

Principielt kan også de enkelte faser i fremstillingsprocessen (planlægning, forberedelse, fremstilling, respons, korrektur, præsentation og evaluering) vurderes i 5.-6. klasse.

Både indhold, sprog og form vurderes ud fra kriterier fra trinnets eller fasens mål.

Specielt i forhold til vurdering af retskrivning i fx elevernes egne tekster, tages der hensyn til, at kun de områder i retskrivningen, der er blevet undervist i, vurderes.

Kriterierne lægger sig op ad de kriterier, der anvendes ved skriftlig fremstilling i Danmark. Kriterierne, der anvendes til skriftlig eksamen i Sydslesvig tager udgangspunkt i ovenstående, men justeres løbende. En aktuell version forefindes i seneste eksamenssæt og udsendte retningslinjer.

Vurdering og feedback

Der gives generelt ikke kun kvantitativ feedback, men også kvalitativ feedback, fx ved hjælp af vurderingsskemaer lavet på baggrund af tjeklister, rettenøgle, fejltyperettetegn og -oversigter, således at feedbacken kan anvendes fremadrettet af eleven.

Evaluerings på 9. og 10. årgang

For de elever i 9. og 10. klasse, der forventes at gå til afsluttende eksamen i det indeværende skoleår, skal to af de fire prøver/prøvelignende bidrag have indhold og længde, der svarer til den afsluttende skriftlige, mens én skal svare til den afsluttende mundtlige eksamen. En såkaldt prøveeksamen regnes også som prøve/prøvelignende bidrag.

Vurderingskriterier ved skriftlig fremstilling		Forklaring (Herunder ses i kursiv målene for 10.klasse. Kriterierne sættes i forhold til trinnet/fasens mål)
INDHOLD	Opgavens krav	I hvor høj grad opfylder besvarelsen opgavens krav?
	Anvendelse af genre	I hvor høj grad viser besvarelsen sikkerhed i anvendelsen af genren?
	Indholdets fylde og disponering	I hvor høj grad er indholdet fyldestgørende og hensigtsmæssigt disponeret? I hvor høj grad viser besvarelsen sammenhæng i teksten mellem opgavekrav og genre?
	Søgning og brug af internet	Hvis der i opgaven er stillet krav om, at eleven skal anvende internettet til at søge inspiration eller information, eller hvis det i øvrigt er relevant, vurderes det, hvordan og i hvor høj grad eleven <i>kritisk</i> har bearbejdet, anvendt og gjort dette til sit eget i besvarelsen.
	Kildeangivelse	Hvis der i opgaven er stillet krav om, at eleven skal anvende internettet, vurderes det, i hvor høj grad de væsentligste kilder fremgår <i>korrekt</i> i besvarelsen.
SPROG	Sprog	I hvor høj grad er sproget i besvarelsen <i>forståeligt, klart og varieret</i> , og syntaksen sikker? I hvor høj grad er ordforrådet dækkende og rigtigt anvendt i konteksten? Forekommer der grammatiske fejl og germanismer?
	Retskrivning* <small>*Bedømmes ikke ved elever med formel LRS-erken-delse.</small>	I hvor høj grad er der i besvarelsen anvendt <i>korrekt</i> stavning, og er der sikkerhed i tegnsætning?
FORM	Orden og layout	I hvor høj grad er besvarelsen layoutet, så den fremmer kommunikationen?

Der foretages en helhedsvurdering af de tre dimensioner *indhold, sprog og form*.

Hvis man anvender tidligere eksamensopgaver som prøver/prøvelignende bidrag, skal man være opmærksom på, at eleven skal vurderes ud fra hele karakterskalaen A-H (bortset fra de elever, der forventes at gå til eksamen i det indeværende skoleår). Det vil sige, at opgaverne skal suppleres, eller der for sprogfagene vedkommende gives mulighed for en højere karakter ved en mere fyldestgørende besvarelse og kvalitet i den afsluttende skriveopgave.

Eksamen efter 9. klasse og 10. klasse består af en mundtlig og skriftlig eksamen. I faget dansk

skal alle elever til eksamen i mundtlig og skriftlig dansk efter 10. klasse.

Den skriftlige eksamen bliver stillet af Skolefor-eningen og udsendt til skolerne. (Til orientering: Se venligst eksamenssæt og vejledninger med vurderingskriterier fra forrige år).

Retningslinjerne for mundtlig eksamen forefin-des i den aktuelle version af »Bestemmelser for mundtlig eksamen i dansk ved Dansk Skolefor-ening for Sydslesvig«.

ORDFORKLARINGER

Det udvidede tekstbegreb	I dansk arbejdes med begrebet tekst. Tekst omfatter i denne sammenhæng både mono- og multimodale tekster, der er produceret både i skrift, tale, billede og lyd, fx film, hjemmesider, artikler, taler, fotos osv. (www.emu.dk/modul/dansk-f%C3%A6lles-m%C3%A5l-l%C3%A6seplan-og-vejledning) Se afsnit »Danskfagets tekster« i vejledningen.
Danskfagets tekster	
Etnolekt	Variant af et sprog, der tales af personer med fælles etnisk baggrund. (www.ordnet.dk)
Læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Tekster i kontekst: Tekster i en faglig sammenhæng er både skønlitterære tekster og fagtekster. (Dette ses fx i de vejledende læringsmål under dansk/læsning/ 5.-6. kl. på EMU.dk) Tekster i offentlige sammenhænge er fx tekster fra nyhedsformidling, offentlige myndigheder eller andre tekster, der er fremme i offentlig sammenhæng. (Nielsen, Bodil: Læringsmål i dansk, 2015, s. 81)
Førfaglige ord	Førfaglige ord er ord, der hverken hører til blandt de mest frekvente, men heller ikke regnes som fagsprog, fx »i relation til«. (dsaidanskfaget.wikispaces.com/F%C3%B8rfagligt+ordforr%C3%A5d)
Hypertekst	Netværk af tekster eller dele af tekster, der er forbundet med hinanden ved hjælp af links. (ordnet.dk)
Indholdsord og funktionsord	Indholdsord er substantiver (navneord), verber (udsagnsord), adjektiver (tillægsord) og adverbier (biord). Funktionsord er artikler (kendeord), pronominer (stedord), konjunktioner (bindeord), præpositioner (forholdsord), hjælpeverber (hjælpeudsagnsord) og interjektioner (udråb). (static.uvm.dk/Publikationer/2001/andetsprog/13.html)
Ikonotekst	Samspelet mellem tekst og billeder i fx en billedbog eller en grafisk roman. (Fx s. 9 i lærerværelset.dk/wp-content/uploads/Garmanns_gade_litteraturguide.pdf og www.amdansk.dk/main/danskbegreber/billedb_ger/)
Kommunikationsmodel	En enkel kommunikationsmodel ser fx således ud: Afsender → Budskab → Modtager og i udvidet form således: Genre Afsender → Budskab → Modtager Medie (http://opslagsvaerker.gyldendal.dk/OpslagsvaerkerVirtuelle/DanskLex/kommunikation/kommunikation.aspx)

Kompetence	Evnen til at bruge sine <i>færdigheder</i> og sin <i>viden</i> og sine personlige erfaringer og overvejelser i <i>samspil</i> ved løsning af opgaver i <i>praksissituationer</i> , der er komplekse, forskelligartede og under stadig udvikling. (Nielsen, Bodil: Læringsmål i dansk, 2015, s. 29)
Læse med for-dobling	At læse indhold og budskab ind i tekster, som ikke direkte står på linjerne eller vises i filmen/billedet. At læse på, mellem og bag linjerne. (www.emu.dk/omraade/gsk-l%C3%A6rer/ffm/dansk/5-6-klasse/fortolkning/oplevelse-og-indlevelse/fase-1)
Multimodale tekster	Der findes mange ressourcer til at udtrykke mening: verbalsprog, billeder, lyd, gestus, grafiske fremstillinger, tabeller, noder osv. De kan desuden findes i mange forskellige medier som fx trykte tekster og digitale medier. Tekster er typisk sammensatte af flere modaliteter, og det stiller særlige krav til læsningen af dem. Ikke alene skal hver enkelt modalitet læses og forstås på sin måde: Billeder siger noget andet end ord, men tilsammen udgør de et betydningspotentialer, som er større end hver enkelt modalitet for sig. Det stiller særlige krav til fortolkningen af multimodale tekster. (www.videnomlaesning.dk/viden-om/multimodalitet/)
Risikostrategier	Risikostrategier er sprogstrategier. Læs mere i MÅL FOR SPROG OG LÆSNING. (www.skoleforeningen.org/media/2871934/maalene-for-sprog-og-laesning.pdf)
Sociolekter	Er en variant af et sprog, der er fælles for medlemmer af en bestemt social klasse. (www.ordnet.dk)
Sprogtilegnelsesstrategier	Læs mere i MÅL FOR SPROG OG LÆSNING.
Tekstbånd	Betegner de betydningsmæssige bånd, som binder sætninger og større tekstdele sammen, fx ved hjælp af henvisende stedord (som, der) eller bindeord og biord (fordi, men, og). Kaldes også kohæsive bånd. (Arnbak, Elisabeth: Faglig læsning – fra læseproces til læreproces, Gyldendal 2008)
Tomme pladser	Tomme pladser er de steder i en tekst, hvis betydning ikke er forklaret åbenlyst, og som således først giver mening, når modtageren (fx læseren) selv har fortolket sig frem til den. (Jørn Ingemann Knudsen, danskisiderne.dk/index.php?id=7031)
Æstetiske tekster	Den æstetiske tekst har til formål at give modtageren en oplevelse gennem en æstetisk behandling af et emne, fx novellefilm, spillefilm, billedbog, et spillet teaterstykke, kunstbillede, musikvideo eller computerspil.

Links lokaliseret d. 31.10.2017

KILDER

Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V., Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2011:

<http://www.skoleforeningen.org/media/46171/Skoleforeningens-vedtaegter.pdf>

Forenklede Fælles Mål, Undervisningsministeriet, 2014-2018:

<http://www.emu.dk/omraade/gsk-laerer>

Mål for Sprog og Læsning for dagtilbud, grund- og fælleskolen, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2016:

<http://www.skoleforeningen.org/media/2871934/maalene-for-sprog-og-laesning.pdf>

Skoleforeningens inklusionspolitik, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2016:

<http://www.skoleforeningen.org/foreningen/vedtaegter-og-politikker/inklusionspolitik>

Zeugnisverordnung (ZVO), Ministerium für Bildung und Frauen des Landes Schleswig-Holstein, 2008:

<http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/?quelle=jlink&query=ZeugnV+SH&psml=bsshoprod.psml&max=true&aiz=true>

Landesverordnung über Gemeinschaftsschulen (GemVO), Ministerium für Bildung und Wissenschaft

des Landes Schleswig-Holstein, 2014: <http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/?quelle=jlink&query=GemSchulV+SH&psml=bsshoprod.psml&max=true&aiz=true>

Fachanforderungen, Ministerium für Schule und Berufsbildung des Landes Schleswig-Holstein, 2014-2016:

<http://lehrplan.lernnetz.de>

Leitfäden zu den Fachanforderungen, Ministerium für Schule und Berufsbildung des Landes Schleswig-Holstein,

2014-2016: <http://lehrplan.lernnetz.de>

BILAG

Pejlemærker for god undervisning

Dygtige undervisere er den enkeltstående faktor, der har størst indflydelse på elevernes udbytte af undervisningen. Debatten handler dog ofte om meget andet end selve kerneopgaven – undervisningen.

Der bør bruges flere kræfter på skolernes og uddannelsesinstitutionernes kerneopgave og på at udvikle undervisningen – både i hverdagens skolepraksis og i den større nationale debat om undervisningsområdet. Danske Underviserorganisationers Samråd og Undervisningsministeriet har derfor i fællesskab udarbejdet 12 pejlemærker for, hvad der kendetegner god undervisning. Pejlemærkerne udgør ikke en facitliste, men er et oplæg til en lokal og national faglig debat om, hvad god undervisning er og hvordan god undervisning skabes.

Formål og værdier

1. God undervisning fremmer elevernes faglige, sociale og personlige udvikling og dannelse og lever op til uddannelsernes mål, formål og værdier.

Rammer og forudsætninger for god undervisning

2. God undervisning bygger på lærerens engagement, motivation og professionelle ansvar og dømmekraft.
3. God undervisning udføres og udvikles af fagligt og pædagogisk kompetente og opdaterede lærere.
4. God undervisning sker inden for tidsmæssige, fysiske og organisatoriske rammer, der skaber rum til faglig dialog, udvikling, planlægning, opfølgning og feedback.
5. God undervisning udvikles fagligt og pædagogisk i et miljø præget af tillid, åbenhed og samarbejde.

God undervisning – i samspillet mellem lærer og elever

6. God undervisning har faglig ambition, en tydelig retning og struktur.
7. God undervisning bygger på høje forventninger til alle elever og fremmer elevernes progression.
8. God undervisning fremmer og praktiserer demokratiske principper.
9. God undervisning bygger videre på og udvider elevernes erfaringsverden.
10. God undervisning sker i et trygt læringsmiljø med rum til at stille spørgsmål, reflektere og begå fejl.
11. God undervisning bygger på gensidig respekt mellem lærere og elever.
12. God undervisning er varieret og sætter elevgruppens mangfoldige kompetencer i spil.

SKOLEFORENINGENS SKRIFTFORMER

Skoleforeningen har fastlagt to obligatoriske skriftformer: trykbogstaverne og grundskriften. (Se bilag, og kontakt Indkøbskontoret for tilhørende materialer). Disse skriftformer er det obligatoriske udgangspunkt, når der undervises i håndskrift. Det er desuden disse skriftformer, som skal benyttes af lærerne i teamet i undervisningssammenhænge på tavle og på papir. (Skoleforeningen har i sin tid udviklet en font, Clemens 11, som understøtter indlæringen af trykbogstaverne og kan anvendes til selvfremstillede læremidler. Kan downloades fra fagkonferencerne dansk, tysk og matematik).

De obligatoriske skriftformer er baseret på bogstavernes og tallenes grundform.

Grundform

Ved *grundform* forstås en klar og tydelig enkel form, der tydeliggør de træk, der identificerer bogstavet eller tallet.

Så længe disse træk er tilstede, er den øvrige udformning det personlige udtryk, som er bestanddel af en håndskrift. Eleverne kan udvikle et personligt udtryk i håndskriften tidligt i processen. Hvis et barn kommer i skole med en sikker og tydelig håndskrift, der viser personlige udtryk, - hvilket betyder, at formen er genkendelig, men ikke ser ud som den obligatoriske grundform i

enhver detalje - så må eleven gerne bevare sit personlige præg på håndskriften.

I arbejdet med trykskriften, betyder det fx, at det er i orden, at der skrives »hale« på l eller a, hvis grundformen på l eller a stadig er tydeligt genkendelig. På samme måde identificeres et syvtal ved vinklen mellem den vandrette og den skrå streg (7). Om der er en bjælke på syvtallet eller ikke, ændrer ikke på grundformen, men er udtryk for en personlig stil og kan derfor vælges eller fravælges. Der kan ligeledes være en fane på et ettal (1).

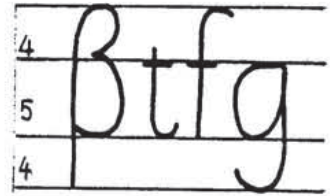
Der skal være fokus på, at skrift er en notat- og kommunikationsform. Den skal derfor være tydeligt genkendelig, både for eleven selv på et senere tidspunkt og/eller for andre, der skal læse, hvad eleven har skrevet. Eleven møder selv mange forskellige fonttyper i dagligdagen, så samtalen med eleverne skal bevidstgøre dem om, at bogstaver og tal kan se forskellige ud, men ikke må kunne forveksles med hinanden, fx 1 og 7, for at skriften er letlæselig og forståelig.

Minuskler

a b c d e f g h i j k l m

n o p q r s ß t u v w x

y z æ ø å ä ö ü .

Majuskler

A B C D E F G H I J K

L M N O P Q R S T U

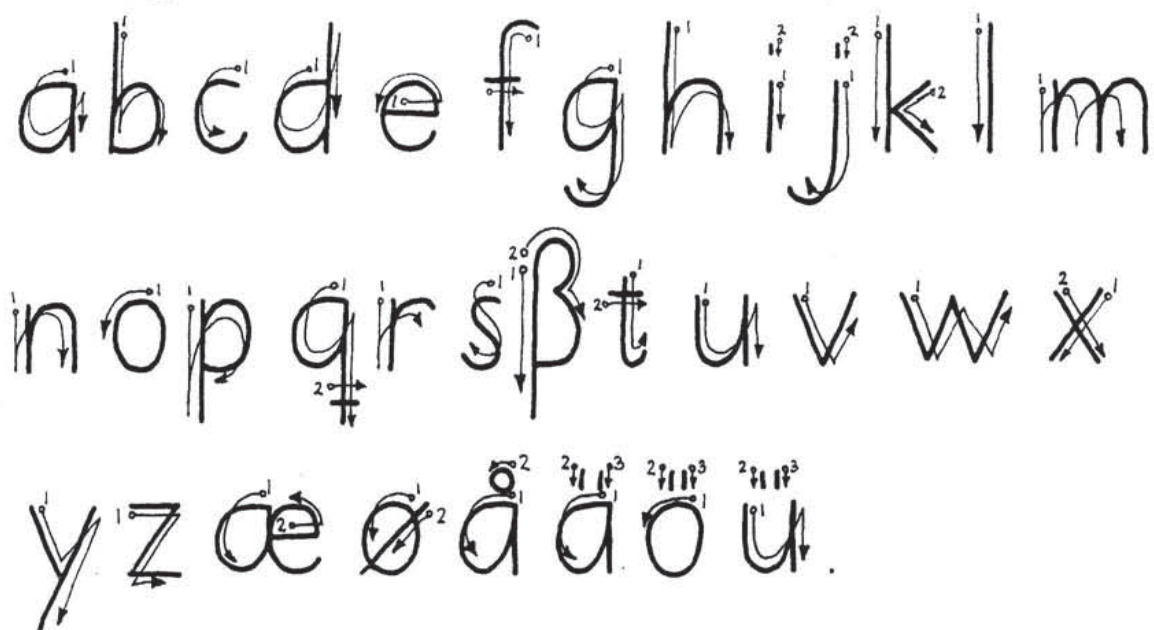
V X Y Z Æ Ø Å Ä Ö Ü

Tal

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Minuskler

Majuskler

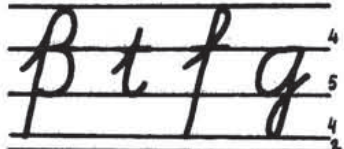

Tal

Minuskler

a b c d e f g h i j k
 l m n o p q r s ß t u
 v w x y z æ ø å ä ö
 ü

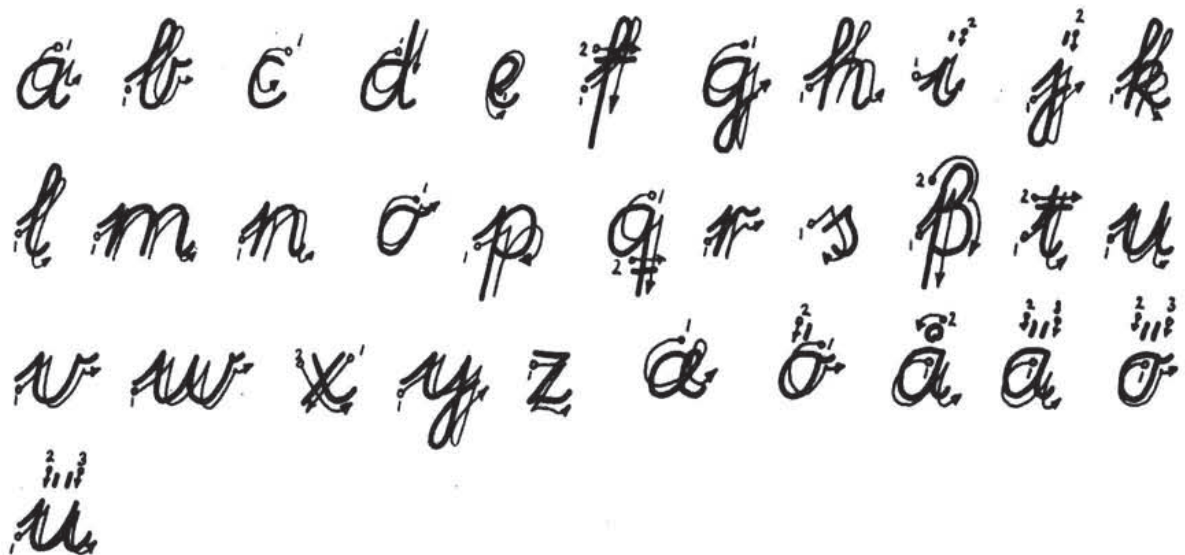
Majuskler

A B C D E F G H I J K
 L M N O P Q R S T U V
 W X Y Z æ ø å ä ö ü

Tal

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Minuskler

Majuskler

Tal

abcdefghijklmnopqrstu
 vxyzæøåäöü. 3456

1. ab, di, år, uf, mn, nt, hk

2. aa, da, mo, ud, dø, nå

3. ba, oc, vd, rg, öd, wq, bo

4. be, ve, re, oe

5. bi, bl, br, vp, oh, rs, wß

6. ea, cq, ko, to, iq, xq, æd

7. ep, cb, cs, kl, lr, tu, iv

8. fa, fd, fg 9. fe

10. fr, fu, fk, fl, ff

11. ga, gd, yg, ja

12. gb, jr, yn, gm, je, yu

13. pa, pd, bo, ba

14. pb, pp, pl, bh, bt

15. qa

16. qu

17. px

18. pz

19. ax

20. az

21. xa

22. za

23. bx

24. bz

25. xb

26. zb

27. jx

28. jz

An, Bo, Cæ, Da, Ev, Fa, Go, Ha,

Id, Ja, Ka, Lu, Ma, Ni, Od, Pa,

Qu, Ri, Sa, Ta, Ur, Ve, Wa, Xy,

Yr, Za, Ad, Od, Åa, Är, Öd, Üd

DE HYPPIGSTE ORD PÅ DANSK

I Danmark arbejdes der ofte med de 120 hyppigste ord, hvorimod man i andre lande skal lære op mod 500. Omkring 100 ord udgør ca. 50 % af alle ord, som børn læser. De 500 hyppigste ord på dansk udgør over 60 % af al læst tekst.¹ Når undervisningen fokuserer på en automatisering, dvs. at eleverne kan læse, forstå og skrive de 500 hyppigste ord på dansk sikkert, støttes eleverne betydeligt i deres læse- og skriveproces. De 500 hyppigste ord er baseret på Gertrud Brandts ordlister.

De 500 hyppigste ord på dansk er inklusive listen over de 120 hyppigste ord.

Læs mere i vejledningen, og find ordkortslistene på www.skoleforeningen.org/laereplaner samt webstedet Dansk på SharePoint.

---

1 »Flydende læsning i praksis«, Gertrud Brandt, 2012.

De 120 hyppigste ord (sorteret alfabetisk)

af	et	hun	meget	sidste
alle	far	hvad	men	sig
alt	fik	hver	mere	sin
andre	fin	hvis	mig	sine
at	for	hvor	min	skal
blev	forbi	igen	mod	skulle
bliver	fordi	ikke	mon	små
bort	fra	ind	må	som
da	fri	jeg	ned	stor
dag	få	jer	nej	store
de	gik	jo	noget	så
dem	glad	kan	nok	tid
den	godt	kom	nu	til
der	ham	kommer	når	tog
deres	han	kun	og	ud
det	hans	kunne	også	under
dig	har	lang	om	var
dog	havde	lidt	op	ved
du	have	lige	os	vi
efter	hele	lille	over	vil
eller	hen	løb	på	ville
en	hende	man	sagde	være
end	her	mange	se	været
er	hjem	med	selv	år

Med afsæt i lister fra © Akademisk Forlag og Gertrud Brandt: Flydende læsning i praksis, 2. udg. (2019, in press)

De 500 hyppigste ord

(Her minus de 120 hyppigste ord. Sorteret alfabetisk)

ad	bl.a.	direkte	fast	før
aften	blandt	disse	fem	først
al	blevet	dit	finde	første
aldrig	blik	død	finder	fået
alene	blive	døde	fire	får
allerede	blot	døren	flere	gamle
alligevel	bordet	egen	fleste	gammel
altid	brug	egentlig	folk	gang
altså	bruge	eget	foran	gange
anden	byen	egne	forbindelse	ganske
andet	børn	ellers	forhold	gav
ansigt	både	én	forskellige	gennem
arbejde	ca.	endelig	forstå	gerne
bag	dage	endnu	fortalte	give
bange	dagen	ene	fortsatte	giver
bare	Danmark	eneste	fortælle	givet
barn	dansk	engang	fortæller	gjorde
bedre	danske	enkelt	forældre	gjort
bedste	del	f.eks.	frem	glæde
begge	dengang	faktisk	fuld	god
begyndte	denne	fald	fundet	gode
ben	derfor	faldt	føler	grund
bestemt	dette	familie	følge	gulvet
bil	din	fandt	følte	gør

Med afsæt i lister fra © Akademisk Forlag og Gertrud Brandt: Flydende læsning i praksis, 2. udg. (2019, in press)

gøre	hvordan	klare	ligesom	minutter
gå	hvorfor	klart	ligger	mit
gået	hænder	komme	liv	mor
går	højt	kommet	livet	morgen
haft	høre	kone	lod	mulighed
hedder	hører	kort	lov	muligt
heller	hørt	kr.	lys	mænd
helst	hørte	kroner	lyst	mærke
helt	hånd	krop	længe	møde
hendes	hånden	kvinde	længere	måde
hinanden	hår	København	løbet	måneder
hjemme	hårdt	køre	lød	måske
hjælp	i	kørte	lå	måtte
hjælpe	igennem	lade	mand	natten
holde	imellem	lagde	manden	naturligvis
holder	imod	lagt	mellem	navn
holdt	inde	land	mener	nede
hos	inden	landet	menneske	nemlig
hovedet	indtil	lange	mennesker	netop
hurtigt	ingen	langsomt	mens	nogen
hus	intet	langt	mente	nogle
huset	især	lave	mest	ny
hvem	ja	lejlighed	midt	nye
hverken	kender	let	mindre	nyt
hvert	kendte	leve	mindst	næste
hvide	klar	lide	mine	næsten

Med afsæt i lister fra © Akademisk Forlag og Gertrud Brandt: Flydende læsning i praksis, 2. udg. (2019, in press)

nåede	samtidig	sorte	tage	uge
ofte	sat	spurgte	tager	ung
omkring	satte	spørgsmål	taget	unge
oppe	seks	stadig	tale	vand
ord	selvfølgelig	sted	talte	vej
par	senere	steder	tiden	vejen
penge	seng	stedet	tidligere	vel
pige	ser	stemme	tidspunkt	vendte
piger	set	stille	tilbage	venner
plads	sidde	stod	timer	verden
pludselig	sidder	stort	ting	vide
politiet	side	straks	to	videre
problemer	siden	stykke	trak	vidste
procent	sidst	større	tre	virkelig
rejste	sige	største	tro	viser
ret	siger	stå	trods	vist
rigtig	sikker	står	troede	viste
rigtigt	sikkert	svarede	tror	vores
rundt	sit	svært	tvivl	væk
række	sker	synes	tænke	ældre
sad	skete	syntes	tænker	øje
sagen	skyld	syv	tænkte	øjeblik
sagt	slags	sætte	tæt	øjne
samme	slet	sætter	tøj	øjnene
sammen	slog	søn	ude	ønsker
samt	snart	sådan	uden	øvrigt

Med afsæt i lister fra © Akademisk Forlag og Gertrud Brandt: Flydende læsning i praksis, 2. udg. (2019, in press)

Øvrige hyppige ord, som er relevante for eleverne i Sydslesvig:

tysk	Sydslesvig
frisisk	sydslesvigsk
mindretal	Tyskland
Skoleforeningen	

MÅL FOR LÆSEHASTIGHED

Mål for slutningen af klassetrinnet	Stillelæsning. Lette skønlitterære tekster for aldersgruppen. Ord pr. minut:
3. klassetrin	65-100
4. klassetrin	90-120
5. klassetrin	120-150
6. klassetrin	150-170
7. klassetrin	170-200
8. klassetrin	200-225
9. klassetrin	225-250
10. klassetrin	250 og derover

VEJLEDENDE OVERSICHT OVER TEKSTERS SVÆRHEDSGRAD SAMT LÆSEUDVIKLING

Vejledning LUS-, LIX- og LET-tal i forhold til faser/klassetrin

Faser	LUS-trin	Faser	LIX-tal*	LET-tal*
	(Fra bogen »Læseudviklingsskemaet«)			
Førskole	1-3 Kan finde og skrive sit navn, kender læseretningen, »Det skrevne kan læses«	<i>Til selvstændig læsning, tilpasses barnets læseudvikling</i>		
Den fleksible indskolingsfase	4 Læser ordbilleder	Den fleksible indskolingsfase		4-6
	5 Udleder nye ord fra kendte		5-7	
	6 Enkelte bogstavers lyd		6-8	
	7 Flere bogstavers lyd		7-9	
	8 Kommunikerer med skrivning		3-5	8-10
	9 Effektiv brug af bogstavers lyde		4-6	9-11
	10 Vekslede strategier		5-7	10-13
	11 Funktionelle læsestrategier		6-8	13-15
	12 Ukendt tekst læses selvstændigt		7-9	15-17
	13 På vej mod flydende læsning		9-11	17-19
Mellemtrin	14 Søgelæser	11-13	19-21	
	15 Stillelæser flydende med forståelse	Mellemtrin	10-25	
	16 Instruktionslæser	Udskoling	25 og derover	
	17 Flydende læsning - kan læse tv-undertekster			
	18a Bogsluger - serier			
Udskoling	18b Bogsluger - ungdomsbøger			
	18c Bogsluger - genrelæsning			
19 Dybde- og overblikslæsning				
L. Litterær/ubesværet læsning				

*»Hvis lixtallet er under 10 – brug let-tallet. Hvis let-tallet er over 17 – brug lix-tallet« (Læseudvikling, s. 224, B. Allard, 2003)

DANSK LITTERATURS KANON SAMT KANONTILLÆG

I undervisningen i dansk skal eleverne i indskolingen, på mellemtrinnet og i udskolingen stifte bekendtskab med dele af Dansk litteraturs kanon med det formål at udvikle kulturel og historisk bevidsthed.

Dansk litteraturs kanon indeholder en genre og 14 forfatterskaber i den obligatoriske del. Derudover er der en vejledende liste med anbefalinger til folkeskolen, som kan være inspirationskilde til arbejdet med klassikere (læs mere i vejledningen).

Dansk litteraturs kanon – folkeskolen (obligatorisk)

- Folkeviser
- Ludvig Holberg
- Adam Oehlenschläger
- N.F.S. Grundtvig
- St. St. Blicher
- H.C. Andersen
- Herman Bang
- Henrik Pontoppidan
- Johannes V. Jensen
- Martin Andersen Nexø
- Tom Kristensen
- Karen Blixen
- Peter Seeberg
- Tove Ditlevsen
- Henrik Ibsen

Kanontillæg til folkeskolen (vejledende)

- Danske folkeeventyr
- Johan Herman Wessel
- B.S. Ingemann
- Jeppe Aakjær
- Egon Mathiesen
- Halfdan Rasmussen
- Benny Andersen
- Cecil Bødker
- Ole Lund Kirkegaard
- Amalie Skram
- Astrid Lindgren
- Thorbjørn Egner
- Robert Storm Petersen

DE VIGTIGSTE GRAMMATISKE BETEGNELSER

For at give eleverne mulighed for større sammenlignelighed i sprogfagene skal de latinske grammatiske betegnelser anvendes i alle sprogfag.

Den engelske oversigt indeholder også begreber, som eleverne evt. først vil møde i et senere skoleforløb.

Dansk	Latin*	Tysk	Engelsk (ESL)
navneord	substantiv/Nomen	Namenwort	noun
egennavn	proprium	Eigenname	proper noun
hankøn	maskulinum	männlich	
hunkøn	femininum	weiblich	
intetkøn	neutrum	sächlich	
fælleskøn	utrum	-	
ental	singularis/Singular	Einzahl	the singular
flertal	pluralis/Plural	Mehrzahl	the plural
ubestemt	indefinit	-	
bestemt	definit	-	
nævnefald	nominativ	1. Fall	
ejefald	genitiv	2. Fall	the genitive
hensynsfald	dativ	3. Fall	
genstandsfald	akkusativ	4. Fall	
fald	kasus	Fall	
køn	genus	Geschlecht	
tal	numerus	Zahl	
substantivernes bøjning	deklination	Beugung der Substantive	inflection of nouns countable uncountable
udsagnsord	verbum/Verb	Zeitwort/Tuwort/ Tätigkeitswort	verb
udsagnordenes bøjning	konjugation	Beugung des Verbs	conjugation of verbs
navnemåde	infinitiv	Grundform	the infinitive
nutids tillægsform	præsens participium/ Partizip Præsens	Mittelwort der Gegenwart	present participle
datids tillægsform	perfektum participium/ Partizip Perfekt	Mittelwort der Vergangenheit	past participle
tid	tempus	Zeitform	
nutid	præsens/Præsens	Gegenwart	the present tense the present continuous
			the past tense
datid	præteritum/Präteritum (Imperfekt)	Vergangenheit	the past continuous
førnutid	perfektum/Perfekt	vollendete Gegenwart	the present perfect
førdatid	plusquamperfektum/ Plusquamperfekt	vollendete Vergangenheit	the past perfect
fremtid	futurum/Futur I	Zukunft	the future
	Futur II	vollendete Zukunft	
	modus	Aussageweise	
hjælpeudsagnsord	hjelpeverbum	Hilfsverb	auxilliary verb
mådeudsagnsord	modalverbum/Modalverb	Zeitwort der Aussageweise	modal verb
fremsættende måde/ fortællemåde	indikativ	Wirklichkeitsform	
fortællende måde/ ønskemåde	konjunktiv I + II	Möglichkeitsformen	
bydeform	imperativ	Befehlsform	the imperative
handleform	aktiv	Tatform	the active
lideform	passiv	Leideform	the passive
tillægsord	adjektiv	Wiewort/Eigenschaftswort	adjective
gradbøjning	komparation	Steigerung/Vergleichsformen	
grundform – 1. grad	positiv	Grundstufe	positive
højere grad – 2. grad	komparativ	Vergleichsstufe/Höherstufe	comparative
højeste grad – 3. grad	superlativ	Höchststufe	superlative

biord	adverbium/Adverb	Umstandswort	adverb
stedord	pronomen	Fürwort	pronoun
personligt stedord	personligt pronomen/ Personalpronomen	personliches Fürwort	personal pronoun
henførende stedord	relativt pronomen/ Relativpronomen	bezügliches Fürwort	relative pronoun
ejestedord	possesivt pronomen/ Possesivpronomen	besitzanzeigendes Fürwort	possessive pronoun
tilbagevisende stedord	refleksivt pronomen/ Reflexivpronomen	rückbezügliches Fürwort	reflexive pronoun
påpegende stedord	demonstrativt pronomen/ Demonstrativpronomen	hinweisendes Fürwort	demonstrative pronoun
spørgende stedord	interrogativt pronomen/ Interrogativpronomen	fragendes Fürwort	interrogative pronoun
ubestemt stedord	indefinit pronomen/ Indefinitpronomen	ubestimmtes Fürwort	
talord	numeralie/Numerale	Zahlwort	number
mængdetal	kardinaltal/Kardinalzahl	Grundzahl	cardinal number
ordenstal	ordinaltal/Ordinalzahl	Ordnungszahl Vervielfältigungszahl Wiederholungszahl Bruchzahl Gattungszahlwort Sammelzahl ubestimmtes Zahlwort	ordinal number
bindeord	konjunktion	Bindewort	conjunction
sideordningsbindeord	sideordningskonjunktion/ nebenordnende Konjunktion	nebenordnend	
underordningsbindeord	underordningskonjunktion/ unterordnende Konjunktion	unterordnend	
forholdsord	præposition/Präposition	Verhältniswort	preposition
udråbsord	interjektion	Ausrufewort	
kendeord	artikel	Begleiter	article
		ubestimmt	definite
		bestimmt	indefinite
sætningens vigtigste led		die wichtigsten Satzglieder	
grundled	subjekt	Satzgegenstand	
udsagnsled	verballed/Prädikat	Satzaussage/Satzkern	
ejefald	gentiv/Genitivobjekt	Ergänzung im 2. Fall	
hensynsled	indirekte objekt/Dativobjekt	Ergänzung im 3. Fall	
genstandsled	direkte objekt/ Akkusativobjekt	Ergänzung im 4. Fall	
forholdsordsled	præpositionsforbindelse/ præpositionales Objekt adverbialled/ adverbiale Bestimmungen	Ergänzung mit Präposition/ Ergänzung mit Verhältniswort	
biled - sted - tid - måde - årsag - grad	- lokal - temporal - modal - kausal	Umstandsbestimmungen - Ort - Zeit - Art und Weise - Grund	
omsagnsled til grundled eller genstandsled	attribut prædikativ til subjekt eller objekt/prædikativ	Beifügung der Satzaussage zugeordnetes Gleichsetzungs-nominativ/weiteres Satzglied im 1. Fall	

* De latinske begreber, der bruges i faget tysk, er kun medtaget, hvor de afviger grundlæggende fra de danske. Der, hvor begreberne ellers er enslydende på dansk og tysk, er den danske stavemåde med lille begyndelsesbogstav anvendt.

CENTER FOR PÆDAGOGIKS LÆREPLANSGRUPPER

Fag	Konsulent/tovholder	Sparringspartnere	Skole
Dansk	Tina Joost	Anne Karin Sjøstrøm Bente Knutzen-Koch Laura Lund Clausen	Bøl-Strukstrup Danske Skole Bredsted Danske Skole A. P. Møller Skolen
Tysk	Henry Bohm	Tina Rother Jessica Petersen Andrea Tutlewski	Gustav Johannsen-Skolen Jaruplund Danske Skole Gustav Johannsen-Skolen
Engelsk	Team Engelsk	Lis Bewernick Else Brink Nielsen Lis Blumenau	Skovlund-Valsbøl Danske Skole Cornelius Hansen-Skolen Husum Danske Skole
Matematik	Markus Hausen	Sandra Döhrwaldt Stefanie Bernsee Reimo Hinske	Cornelius Hansen-Skolen Jes Kruse-Skolen Jes Kruse-Skolen
Natur/teknologi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Kirsten Weiss Sybilla Nitsch Jörg Liedtke	Jaruplund Danske Skole Hans Helgesen-Skolen Læk Danske Skole
Biologi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Daniel Frost Larsen Frauke Pløen, senere Inga Rühmann	Husum Danske Skole A. P. Møller Skolen A. P. Møller Skolen
Geografi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Markus Lorenzen Rasmus Raun Mette Lorenzen	A. P. Møller Skolen Cornelius Hansen-Skolen Jens Jessen-Skolen
Fysik og kemi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Peter Aggerholm Tim Steffensen Iben Hougaard Grethe Andersen	Gustav Johannsen-Skolen Gustav Johannsen-Skolen A. P. Møller Skolen Duborg-Skolen
Religion	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Mette Jessen Jenny Heim (2016/17)	Store Vi Danske Skole Læk Danske Skole
Historie	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Verena Gülck Leif Mikkelsen	Gustav Johannsen-Skolen Duborg-Skolen
Samfundsfag	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Philipp Becker Leif Mikkelsen	Jes Kruse-Skolen Duborg-Skolen
Idræt	DSIS	Monica Eichhorn Bettina Andresen Susanne Terkelsen	Gustav Johannsen-Skolen Lyksborg Danske Skole Bøl-Strukstrup Danske Skole
Madkundskab	Charlotte Havn		Gustav Johannsen-Skolen
Musik	Ture Pejtersen	Jutta Öhler	A. P. Møller Skolen
Billedkunst	Dirk Jäger	Vibeke Lund	Jens Jessen-Skolen

Team Læreplan: Skole- og Gymnasiekontoret, de pædagogiske konsulenter for fagene, tovholder CfU
Redaktion: Mette Tode, Katrine Hoop og Alexander Rambow.